

e-Ghid de Bune Practici în New Media

atelierele #NextMediaEU, edițiile 2021–2025

Un eveniment pe an la care jurnaliștii locali din diferite regiuni ale României să aibă prilejul să se întâlnească, să se cunoască, să împărtășească experiențe, să dobândească noi competențe și, de ce nu, să lege colaborări pentru a iniția noi proiecte media – acesta a fost scopul cu care s-a "născut" seria de ateliere #NextMediaEU 2021–2025. De fapt, ideea de a contribui la dezvoltarea competențelor jurnaliștilor locali a fost mult mai veche, inițiată de managerul EUROPE DIRECT Cluj și fost jurnalist, Lia Valendorfean, încă din 2009. Inițial concretizată prin organizarea unui training anual pentru jurnaliștii activi din Cluj, ideea s-a dezvoltat și a căpătat forma acestor ateliere dedicate tinerei generații de jurnaliști, studenți la Jurnalism și influenceri din România, sub denumirea generică de #NextMediaEU. Evenimentul a devenit unul național grație implicării a 6 centre EUROPE DIRECT din România: Cluj, Bistrița-Năsăud, Maramureș, Oradea, Sudul Olteniei și Vâlcea.

Conținutul atelierelor #NextMediaEU 2021–2025 a urmărit dobândirea sau perfecționarea competențelor în new media, bazându-se pe nevoile exprimate de jurnaliști activi, studenți la jurnalism și influenceri locali, coroborate cu prioritățile Uniunii Europene 2019–2024 și cu subiectele "fierbinți" ale momentului: de la pandemia de COVID-19 la războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și războiul din Israel și până la alegerile europarlamentare din 2024. Obiectivul atelierelor a fost creșterea gradului de participare a tinerei generații de jurnaliști la proiectul european, prin dezvoltarea competențelor în new media.

Participanții au fost jurnaliști tineri dar și seniori, influenceri, vloggeri, bloggeri, studenți la Jurnalism și Media Digitală din cele șase regiuni implicate. Acestora și câtorva dintre speakeri le aparțin scurtele materiale jurnalistice text/audio/video cuprinse în prezentul e-Ghid de Bune Practici în New Media. Se adaugă podcasturile Europa cu folos și Dialogurile EUROPE DIRECT cu profesorii – realizate de echipa EUROPE DIRECT Cluj împreună cu jurnaliști clujeni experimentați, de la UBB Radio Online și publicația Clujul Politic.

Materialele doresc să ilustreze impactul politicilor și acțiunilor UE din perioada 2019–2025, pe plan local/regional.

Atelierele #NextMediaEU 2021-2025 au fost organizate în parteneriat de 6 centre de informare europeană din rețeaua Comisiei Europene, EUROPE DIRECT:

EUROPE DIRECT Cluj

manager Lia Valendorfean

EUROPE DIRECT Bistrița-Năsăud

manager Elena Bărbos

EUROPE DIRECT Maramureș

coordonator Radu Big

EUROPE DIRECT Oradea

manager Claudia Abrudan

EUROPE DIRECT Sudul Olteniei

manager Daniel Neagoe Băcanu

EUROPE DIRECT Vâlcea

coordonator Dana Rădulescu

cu sprijinul Comisiei Europene în România, al Asociației Profesioniștilor din Presă (APPC) Cluj, al Universității Babeș-Bolyai Cluj – Departamentul de Comunicare, Relații Publice și Publicitate și Departamentul de Jurnalism și Media Digitală, cât și al numeroșilor parteneri și furnizori de servicii locali.

Mulțumiri tuturor pentru implicare!

Inițiativele UE pentru mass-media

Libertatea și pluralismul mass-mediei

Uniunea Europeană susține libertatea și pluralismul mass-mediei ca piloni ai democrației moderne și catalizatori ai unei dezbateri libere și deschise.

Libertatea și pluralismul mass-mediei asigură fluxul de informații și joacă un rol esențial în tragerea la răspundere a puterii. Comisia Europeană și-a intensificat activitatea în acest domeniu, plasând libertatea mass-mediei în centrul rapoartelor sale privind statul de drept și continuând să finanțeze o varietate de proiecte care aduc rezultate tangibile. Comisia a planificat, de asemenea, inițiative-cheie pentru a spori munca și siguranța jurnaliștilor și a adoptat un plan de acțiune menit să promoveze un ecosistem mediatic viabil.

Angajamentele Uniunii Europene de a respecta libertatea și pluralismul mass-mediei și de a susține libertatea de exprimare – care include dreptul de a primi și de a transmite informații fără intervenția autorității publice – sunt consacrate la articolul 11 din [Carta drepturilor fundamentale a UE](#), care reflectă articolul 10 din [Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale](#).

Legislația și statul de drept

Legea europeană privind libertatea mass-mediei (EMFA) a intrat în vigoare în întreaga Uniune Europeană în august 2025.

EMFA urmărește:

- protejarea **independenței editoriale**, solicitând statelor membre să respecte libertatea editorială efectivă a furnizorilor de servicii mass-media;
- protejarea **surselor jurnalistice**, inclusiv împotriva utilizării programelor spion.
- să asigure **funcționarea independentă a serviciilor publice de mass-media**, inclusiv prin garantarea unor resurse financiare adecvate, sustenabile și previzibile și prin promovarea transparenței în numirea șefului sau a membrilor consiliilor de administrație ale serviciilor publice de mass-media;
- să garanteze transparența proprietății asupra mass-mediei prin divulgarea de către furnizorii de servicii mass-media a unor informații specifice despre ei înșiși (de exemplu, denumiri juridice, date de contact, proprietate);
- să ofere **garanții împotriva eliminării nejustificate de către platformele online foarte mari (desemnate în temeiul Actului legislativ privind serviciile digitale)** a conținutului mediatic produs în conformitate cu standardele profesionale, dar considerat incompatibil cu termenele și condițiile;
- introducerea unui **drept de personalizare** a ofertei mass-media pe dispozitive și interfețe, cum ar fi televizoarele conectate, permițând utilizatorilor să modifice setările implicite pentru a reflecta propriile preferințe;

- să se asigure că statele membre furnizează o evaluare a impactului principalelor concentrări ale pieței mass-mediei asupra **pluralismului mass-mediei și a independenței editoriale prin teste ale pluralismului mass-mediei**;
- asigurarea unei transparențe **sporite în ceea ce privește măsurarea audienței** pentru furnizorii de servicii mass-media și agenții de publicitate, pentru a limita riscul unor date exagerate sau părtinitoare privind audiența;
- stabilirea unor cerințe de transparență pentru **alocarea publicității de stat** furnizorilor de servicii mass-media și platformelor online de către autoritățile și entitățile publice;
- intensificarea și extinderea cooperării și coordonării dintre autoritățile de reglementare din domeniul mass-mediei, inclusiv în ceea ce privește măsurile referitoare la serviciile mass-media din afara Uniunii.

Acțiunile strategice în justiție împotriva mobilizării publice, cunoscute sub denumirea de „SLAPP”, reprezintă o formă specială de hărțuire utilizată în principal împotriva jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului pentru a preveni sau a sancționa exprimarea cu privire la chestiuni de interes public. **Directiva privind acțiunile strategice în justiție împotriva mobilizării publice (SLAPP)** a intrat în vigoare în mai 2024, oferind instanțelor și persoanelor vizate de SLAPP instrumentele necesare pentru a combate procedurile judiciare vădit nefondate sau abuzive. Garanțiile se aplică în materie civilă cu implicații transfrontaliere.

Comisia Europeană a adoptat un **Plan de acțiune pentru democrația europeană**. Comisia colaborează îndeaproape cu statele membre și cu părțile interesate pentru a îmbunătăți siguranța jurnaliștilor. Acesta oferă finanțare durabilă pentru proiecte axate pe asistența juridică și practică acordată jurnaliștilor din UE și din afara acesteia. Planul prevede, de asemenea, promovarea alocării transparente și echitabile a publicității de stat, promovarea diversității mass-mediei și dezvoltarea unei abordări europene privind vizibilitatea serviciilor mass-media audiovizuale de interes general.

Mecanismul privind statul de drept dedică o secțiune esențială libertății și pluralismului mass-mediei, care examinează autoritățile și organismele de reglementare a mass-mediei, transparența proprietății asupra mass-mediei și ingerințele guvernului și cadrul pentru protecția jurnaliștilor. **Primul raport privind statul de drept**, care acoperă toate cele 27 de state membre, a fost publicat la 30 septembrie 2020. În 2024, cel de **al cincilea raport anual privind statul de drept** a evidențiat atât progresele înregistrate, cât și provocările actuale din peisajul mass-mediei din toate statele membre. Raportul a recunoscut măsurile concrete luate de mai multe state membre pentru a spori siguranța și condițiile de muncă ale jurnaliștilor, precum și extinderea sarcinilor și competențelor a numeroase autorități naționale de reglementare în domeniul mass-mediei. În pofida acestor progrese, raportul a exprimat preocupări persistente cu privire la guvernanta independentă și stabilitatea financiară a serviciilor publice de radiodifuziune și televiziune, transparența proprietății asupra mass-mediei, accesul la documentele publice și distribuirea echitabilă a publicității de stat. Comisia Europeană și-a reiterat recomandările în aceste domenii, subliniind siguranța jurnaliștilor.

Marea putere deținută de cele mai mari platforme online justifică luarea în considerare a unor norme ex ante specifice pentru a proteja concurența și posibilitățile de alegere ale consumatorilor în mediul online. **Actul legislativ privind serviciile digitale** îmbunătățește în mod semnificativ mecanismele de eliminare a conținutului ilegal și de protecție eficace a drepturilor fundamentale ale utilizatorilor online, inclusiv a libertății de exprimare.

Directiva revizuită a serviciilor mass-media audiovizuale consolidează garanțiile juridice în mai multe domenii acoperite de **Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei**, și anume moderarea conținutului online, independența autorităților de reglementare din domeniul mass-mediei, transparența proprietății asupra mass-mediei și **educația în domeniul mass-mediei**.

UE a adoptat norme pentru o piață mai echitabilă prin articolul 17 din noua **Directivă privind drepturile de autor**. Aceste norme au scopul de a ajuta titularii de drepturi să fie mai bine plasați în ceea ce privește anumite platforme de partajare online. Acestea garantează că titularii de drepturi primesc o remunerație mai echitabilă pentru utilizarea conținutului lor. În ceea ce privește noul drept al editorilor de presă (articolul 15 din noua Directivă privind drepturile de autor), acesta va promova jurnalismul pluralist, independent și de calitate printr-o poziție de negociere mai bună a editorilor de presă față de actorii de pe piața online.

Media și cultura digitală

Comisia Europeană sprijină transformarea digitală și competitivitatea sectorului audiovizual și al mass-mediei pentru a stimula accesul la conținut de calitate și pluralismul mass-mediei.

Trecerea la digital a adus cu el noi moduri de a experimenta lumea din jurul nostru. Putem accesa știri oriunde ne aflăm dintr-o gamă largă de surse și platforme. O gamă largă de filme, emisiuni TV și radio produse în Europa sunt acum disponibile pentru un public din ce în ce mai larg.

Cu toate acestea, această eră a adus cu ea noi provocări. Dezinformarea se răspândește online mai rapid decât a făcut-o vreodată în lumea offline, cu consecințe potențial dăunătoare, în timp ce jurnaliștii și mass-media se confruntă cu diverse obstacole în mai multe țări. Furnizorii de servicii mass-media pot constata că conținutul lor este eliminat în mod inequitabil de platformele online foarte mari sau nu este ușor accesibil în interfețele cu utilizatorul.

În ultimii ani, UE și-a intensificat activitatea în acest domeniu pentru a aborda multe dintre aceste provocări prin acțiuni precum:

- **Directiva actualizată a serviciilor mass-media audiovizuale** supraveghează coordonarea la nivelul UE a legislației naționale privind toate mijloacele mass-media audiovizuale, asigurându-se că sunt păstrate valori precum diversitatea, incluziunea și echitatea.
- **Regulamentul european privind libertatea mass-mediei** este un set de norme menite să protejeze pluralismul și independența mass-mediei în UE și să țină seama de transformarea digitală a spațiului mass-mediei.
- **Recomandarea privind protecția, siguranța și capacitatea jurnaliștilor** urmărește să asigure condiții de muncă mai sigure pentru toți profesioniștii din domeniul mass-mediei.
- **Planul de acțiune european pentru mass-media și audiovizual** urmărește să stimuleze mass-media europeană și să contribuie la menținerea autonomiei culturale și tehnologice europene în deceniul digital.

- **Codul de bune practici privind dezinformarea din 2022** a fost instituit ca instrument de limitare a răspândirii dezinformării online și de răspuns rapid la crize.
- **Observatorul european al mass-mediei digitale** este cea mai mare rețea interdisciplinară a UE, care reunește verificatori ai veridicității informațiilor, experți în educația în domeniul mass-mediei și mediul academic pentru a combate dezinformarea.
- **Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei** este un instrument științific conceput pentru a identifica riscurile potențiale la adresa pluralismului mass-mediei.
- **Forumul filmului european** este o platformă care permite schimbul de bune practici între factorii de decizie politică și părțile interesate din sectorul audiovizual.
- **Europeana** este platforma culturală digitală a Europei care se axează pe turismul local, durabil, accesibil și inovator pentru a promova bogata diversitate culturală și naturală a Europei.

Finanțare directă

Comisia Europeană își propune să sprijine proiecte care promovează un mediu mediatic liber, divers și pluralist și/sau abordează provocările structurale ale sectoarelor mass-media. Granturile UE pentru sectorul mass-mediei de știri sunt împărțite în trei categorii principale: „libertatea și pluralismul mass-mediei”, „colaborarea și inovarea” și „implicarea cetățenilor și sfera publică”. După caz, Comisia include o clauză de independență în granturile semnate, astfel încât beneficiarii să funcționeze cu independență editorială deplină.

UE finanțează numeroase proiecte:

Mai multe **proiecte și cereri de propuneri** care vizează:

- cartografierea încălcărilor libertății mass-mediei;
- să apere jurnaliștii amenințați;
- să monitorizeze riscurile la adresa pluralismului mass-mediei;
- sprijinirea jurnalismului colaborativ, a cooperării și a schimbului de bune practici.

Proiecte derulate de **Centrul European pentru Libertatea Presei și a Mass-mediei (ECPMF)** și de partenerii săi care vizează abordarea încălcărilor libertății și pluralismului mass-mediei în statele membre ale UE și în țările candidate.

Granturi pentru **Centrul pentru pluralism și libertate în mass-media (CMPF)** pentru dezvoltarea și punerea în aplicare a **Instrumentului de monitorizare a pluralismului mass-mediei (MPM)**, care oferă o imagine de ansamblu cuprinzătoare a riscurilor la adresa libertății și pluralismului mass-mediei în întreaga Europă, analizând patru domenii majore:

- protecție de bază
- pluralitatea pieței
- independența politică
- incluziunea socială

Proiectul-pilot **Monitorul proprietății asupra mass-mediei**, pentru sporirea transparenței proprietății asupra mass-mediei.

Programul „Europa creativă” pentru perioada 2021-2027, care promovează cooperarea europeană privind diversitatea culturală și competitivitatea industrială pentru sectoarele culturale și creative.

Pentru informații despre sprijinul acordat de Comisia Europeană sectorului mass-mediei de știri dincolo de granturi, vizitați pagina **„Inițiativa de știri”**.

(sursa: europa.eu)

EYP și reprezentarea tinerilor europeni

Răzvan Timpescu, student FSPAC, UBB Cluj

Fake News

Lungu Bogdan-Andrei, student FSPAC, UBB Cluj

Identitatea digitală europeană

Adriana Bârsan, studentă FSPAC UBB Cluj

Pactul Verde European

Raluca Scurtu, studenta FSPAC, UBB Cluj

2021

2022

To vote or not to vote

Ariana Ion, studenta FSPAC, UBB Cluj

Viitorul europenilor fără Pactul Verde European

Larisa Bărcui, studenta IRISPSC, Universitatea din Oradea

NextMediaEU 2022

material realizat de echipa EUROPE DIRECT Oradea

Europacufolos

Dezinformarea, o amenințare la adresa democrațiilor europene

Mihai Radulescu, jurnalist senior TVR

Dezinformarea azi

Alin Golban, jurnalist CLUJUST

2023

AI Act, de la promisiuni la provocări

Bogdan Lungu, student FSPAC, UBB Cluj

Europa, șansa către cunoașterea documentată

Ana-Maria Cîrstea, Radio România Actualități, studioul teritorial Vâlcea

Jurnalismul de mediu

Locul Europei astăzi în lume

Ciprian Aron, jurnalist Cluj

2024

2024

Jurnalismul old school și new media

Tiberiu Farcas, jurnalist Cluj

Lupta cu umbrele trecutului în societatea românească

Ember Maria Cătălina, studentă FSPAC, UBB Cluj

Spania

Smit Veronica, studentă FSPAC, UBB Cluj

2025

Acțiuni UE privind războiul din Ucraina

Bune practici în presa actuală

Marin Giurgiu, MARQUETTE CONSULT, Baia Mare

E-Ghidul de bune practici

Gîlca Anca-Maria, TV Râmnicu Vâlcea

Aprecieri

Tina Dumitrescu, AGERPRES Bistrița

Libertatea de exprimare în Uniunea Europeană: jurnalismul clasic vs. „jurnalistul” de pe rețelele sociale

Rian Farcașiu, prajituracupiper.ro

Dialogurile EUROPE DIRECT Cluj

invitat prof. Paula Boarță

Dialogurile EUROPE DIRECT Cluj

invitat prof. Andreea Suciu

2023

Dezinformarea, o amenințare la adresa democrațiilor europene

Mihai Radulescu, jurnalist senior TVR

DE CE DEZINFORMAREA?!

Mihai Radulescu, jurnalist senior la Departamentul de Știri al TVR 1

O amenințare tot mai mare la adresa democrațiilor europene

Dezinformarea este un motiv de îngrijorare pentru cetățenii noștri.

1. 83 %dintre ei consideră că dezinformarea amenință democrația
2. 63 %din tinerii europeni descoperă știri false de câteva ori pe săptămână
3. 51 %dintre europeni consideră că au fost expuși la dezinformare online

Sursa : https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan/strengthened-eu-code-practice-disinformation_ro

Lies spread faster and wider than the truth (“A lie travels around the globe while the truth is putting on its shoes”, Mark Twain)

VOSOUGHY’S STUDY

- unei știri adevărate îi trebuie de până la 6 ori mai mult timp decât unei știri false ca să atingă același număr de persoane
 - știrile false au cu până la 70% mai mari șanse să se distribuie decât știrile adevărate
- <https://ide.mit.edu/wp-content/uploads/2018/12/2017-IDE-Research-Brief-False-News.pdf>

SCOP: să identificăm, să localizăm tipurile acestea de activități de manipulare și dezinformare și să le combatem.

Ce înseamnă Dezinformare

EU-Commission defines ...“disinformation as false, inaccurate, or misleading information designed, presented and promoted for profit or to intentionally cause public harm”

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/online-disinformation>

Termenul „fake news” e greu de conceptualizat, pentru ca are geometrie variabilă. Ii este preferat termenul general de „dezinformare”.

Dezinformarea este un concept preferabil celui de FAKE NEWS

- daca e fake, nu mai poate fi stare
- termenul s-a transformat intr-o platitudine politica (actorii politici taxeaza ca FN orice declaratie deranjanta facuta de adversari)

Literatura de specialitate din ultimii ani a creat trei subcategorii de stiri nesigure si INCORECTE:

- DISINFORMATION – cu intentie!
- MISINFORMATION – nu se poate stabili intentia!
- (MALINFORMATION – distribuirea de informații adevărate, dar care au scopul de a dăuna, precum informații din viața privată)

I. DEZINFORMAREA – ISTORIE RECENTA

NU e un fenomen nou! Ce s-a schimbat e scara de raspandire, amploarea fenomenului, amplificat de internet si rețelele sociale, precum si de dezvoltarea noilor tehnologii.

DEZINFORMARE BREXIT! - crearea, testarea și ulterior diseminarea unor mesaje false cu care alegătorii au fost păcăliți fără scrupule: Brexit va aduce săptămânal un plus de 350 de milioane de lire în Sistemul Național de Sănătate (fals, mai ales ca datele statistice aratau ca nu s-a ținut cont de sumele primite de la UE) sau admiterea aderării Turciei la UE va aduce 70 de milioane de turci

În Marea Britanie, mulți dintre ei teroriști etc. (fals, 80 milioane în 2019! –toti s-ar varsa în UE)

Narativele de la baza dezinformarii se schimba ... sau NU?!

În 2019, de pilda, existau anumite izvoare care au generat fake-news ... „Tema globală Soros – „statul paralel” (cu versiunea Gulen în Turcia), valori culturale („problema LGBT”), imigrație”

„Stat de rangul doi, umilire națională, tratament dublu în UE – conectat cu „meme” generice de „food scare”” (un subiect favorit al președintelui PSD Liviu Dragnea a fost presupusa „otrăvire” a alimentelor venite dinspre Vest, în România).

„Costurile mari ale NATO și ale sistemului de securitate; riscurile prezenței militare SUA în regiune („poluare nucleară”, risc militar).”

„Discursul anti-UE de tip post-colonial: acapararea piețelor, blocarea investițiilor, portul Constanța vs. Schengen”.

A venit apoi pandemia de coronavirus, care a dat naștere și fenomenului colectiv numit pandemie psiho-socială. Din cauza platformelor sociale și, în general, a Internetului, aceasta se transformă în infodemie – un fel de epidemie, în care nu se raspandesc virusurile, ci informațiile false, parțiale, inexacte.

OMS definește infodemia drept: „supra-abundența de informații – unele adevărate, altele nu – care ridică dificultăți oamenilor în ceea ce privește procesul de găsim a surselor și sfaturilor de încredere de care au nevoie”.

Apoi războiul din Ucraina – și încă o dată am văzut că, situații de criză, explodează practic fenomenul propagării informațiilor false și dezinformării.

https://economie.hotnews.ro/stiri-media_publicitate-25401322-pagina-media-gafa-antena-3-dat-post-imagini-dintr-joc-calculator-fiind-conflictele-din-ucraina.htm

Asta nu înseamnă că situațiile de criză ocupă tot spațiul dezinformării. Pe teren zburda în paralel și alte narrative, pe perioade mai lungi sau mai scurte, în funcție de... sezon. Teoriile conspirației se adaptează timpurilor și chiar... anotimpurilor!

Vara trecută, de exemplu, s-a purtat discursul cu incendierea intenționată a lanurilor de grâu, pentru că cineva (recte forța ocultă) vrea să inducă foametea mondială.

Recunoașteți TIPARUL CLASIC: o entitate nedefinită încearcă suprimarea populației de rând (foamete, pandemie, război – calamitățile sunt un vector perfect de propagare a unor teorii de acest gen).

Există trenduri în manipulare și dezinformare, exact ca în modă!!!

Argumente – și în trecut mai îndepărtat, și în prezent!

Case study : DE LA RĂZBOIUL RECE LA RĂZBOIUL DIN UCRAINA

Teoria conspirației – aceleași: virusul fabricat în laboratoarele americane – promovată pe traseul SIDA – EBOLA – LHYME – COVID 19

AIDS <https://spid.center/en/articles/3021>

În 1983, o poveste intitulată „SIDA poate invada India. Boală misterioasă cauzată de experimentele americane” a apărut în ziarul indian Patriot, autorul se presupune că un „cunoscut om de știință și antropolog american” care dorea să rămână fără nume.

Povestea susținea că SIDA a fost creat în laboratoarele unui institut de cercetare din Maryland, ca parte a programului de arme biologice al Pentagonului.

RUTA DE PROPAGARE Indian newspaper Patriot (conectat la URSS, fondatorul a primit premiul Lenin) 1983 – publicația rusa Literaturnaya Gazeta 1985 – fost profesor german de origine rusa la Universitatea Humboldt Berlin DDR (teoria conspirației – fără dovezi!) – publicații din 80 țări acuza SUA de fabricarea virusului – presa americană 1987 (AP, CBS – fabricarea în laboratoarele militare) – 1992 directorul Serviciului Secret Evgheni Primakov a recunoscut că fake-news-ul a fost inventat de KGB

EBOLA <https://tvxs.gr/news/kosmos/ebola-could-have-escaped-us-bio-warfare-labs>

LHYME <https://futurism.com/neoscope/congress-dod-bioweapons-disease-carrying-insects>

COVID 19 <https://www.simonandschuster.com/books/Is-COVID-19-a-Bioweapon/Richard-M-Fleming/Children-s-Health-Defense/9781510770195>

UCRAINA – reciclarea teoriei <https://www.npr.org/2022/03/22/1087991730/russia-claims-u-s-labs-across-ukraine-are-secretly-developing-biological-weapons>

II. NARATIVE LA ZI (în special pe rețele sociale)

Israel și Palestina

După atacul Hamas din 7 octombrie și răspunsul israelian ulterior, știrile despre conflictul din Orientul Mijlociu au dominat spațiul informațional.

Cu toate acestea, tracțiunea în România a fost limitată, în principal din cauza faptului că principalii factori de influență au subiectele lor preferate, cum ar fi activismul împotriva vaccinurilor sau propaganda anti-occidentală. Mulți au încercat să facă legătura între conflictul israeliano-palestinian și narațiunile existente, cum ar fi teoriile conspirației care susțin că pandemia COVID, războiul din Ucraina și acum războiul din Orientul Mijlociu fac parte din planul de a introduce Marea Resetare / Noua Ordine Mondială.

Antisemitismul în creștere. Antisemitismul deschis este limitat mai ales la Telegram, deși unele persoane cu influență mainstream folosesc diverse teme antisemite, de exemplu, susținând că familia Rothschild a finanțat ambele războaie mondiale pentru a deschide calea pentru înființarea unui stat evreiesc.

Unii influenceri au folosit ocazia pentru a ataca mass-media mainstream, susținând că acestea iau partea Israelului și cenzurează vocile pro-palestiniene, alții au atacat UE în ceea ce privește problema migranților, sugerând că am putea asista la un nou val de terorism care este o consecință a faptului că se permite accesul migranților musulmani în țările UE.

COVID

Începutul lunii octombrie a adus premiul Nobel echipei care a dezvoltat vaccinul COVID cu ARNm, ceea ce, la rândul său, a dus la o dezinformare semnificativă.

Unii au atacat premiul Nobel ca fiind un instrument politic, alții au subliniat că beneficiarii au purtat măști la ceremonie – ceea ce înseamnă că vaccinurile nu sunt eficiente, iar alții au afirmat că tehnologia mRNA a fost inventată de Robert Malone, fost medic devenit teoretician al conspirației și activist anti-vaccin.

După ce știrile despre Nobel au dispărut din atenția publicului, dezinformarea COVID a revenit la narațiunile „clasice”: vaccinurile nu sunt sigure sau eficiente, ci periculoase și promovate doar pentru bani, COVID a fost un pas într-un plan de dominație mondială și o nouă pandemie poate începe în orice moment, Ivermectina fiind o opțiune preferabilă.

Moartea subită este în continuare legată de vaccinuri, Florida este dată ca exemplu de neimpunere a măsurilor, iar pandemia este prezentată ca o încercare de a testa rezistența cetățenilor la dictatură.

UE și Occidentul

Se creează în mod constant narațiuni specifice prin interpretarea eronată a evenimentelor demne de luat în seamă într-o cheie anti-occidentală.

Conflictul dintre Azerbaidjan și Armenia a dat naștere unei narațiuni care susține că Occidentul își pierde influența în zonă. Conflictul israeliano-palestinian a generat dezinformări privind migrația către UE. Alegerile din Polonia au atras atenția – Coaliția Civică din Polonia a fost prezentată ca un instrument al SUA care va fi folosit pentru a submina creștinismul, suveranismul, pentru a aduce agenda LGBT etc.

Diana Șoșoacă continuă să își construiască personalitatea de principal politician anti-occidental, de data aceasta prin promovarea vizitei sale în Serbia, unde le-a spus sârbilor să nu adere la UE, propunând în schimb un „schengen balcanic”.

BRICS este, de asemenea, laudat, la fel și Viktor Orban, iar Putin și Xi Jinping sunt salutați ca fiind singurii lideri puternici din lume.

Alte narațiuni anti-occidentale includ conectarea UE și a Occidentului la diverse alte narațiuni false și teorii ale conspirației: UE ne impune să renunțăm la combustibilii fosili și să ne distrugem industria agricolă, de asemenea, vor să impună orașe de 15 minute, bani digitali etc., toate acestea pentru a ne controla.

Ucraina

Deși o parte din atenție s-a îndreptat către conflictul dintre Israel și Palestina, dezinformarea cu privire la Ucraina a rămas vizibilă, în parte din cauza vizitei lui Zelensky în România.

Diana Șoșoacă a condus atacurile împotriva lui Zelensky, lansând teorii ale conspirației și insulte: Zelensky este atât efeminat (dansează pe tocuri), cât și nazist; este un dictator care distruge minoritatea românească, dar și speriat de patrioții români (așa că și-a anulat discursul); este un oligarh bogat, care profită de pe urma războiului, dar și un cerșetor, abandonat de toți foștii săi aliați.

Mulți influenceri au amplificat, de asemenea, narațiunea Kremlinului potrivit căreia Hamas a folosit arme cumpărate de ei din Ucraina.

Narațiuni mai vechi continuă să fie răspândite: elitele globaliste au nevoie de război pentru a cuceri lumea (și/sau pentru a face bani); în același timp, Occidentul este pe punctul de a-l abandona pe Zelensky / Ucraina (pentru că nu poate câștiga, Rusia este prea puternică). Ucrainenii nu sunt prietenoși cu România, ci îi asupresc pe etnicii români care trăiesc în Ucraina, sunt și ei naziști etc.

Clima

Dezinformarea privind clima a fost redusă, legată de diverse teorii ale conspirației care sugerează că politicile de mediu au ca scop controlul. În unele cazuri, negarea schimbărilor climatice este amestecată în alte narațiuni, doar pentru a se adăuga la lista de politici proaste sau planuri malefice ale liderilor occidentali globaliști.

Atacurile la adresa mașinilor electrice au fost, de asemenea, vizibile – un articol de presă care susținea că o stație de încărcare Tesla este alimentată de un generator diesel a devenit viral.

Altele

Lansarea unui film despre cultul din jurul lui Arsenie Boca (1910 – 1989), considerat de unii ca fiind un sfânt, a provocat reclamații de blasfemie și victimizare religioasă. Acest lucru s-a întâmplat după ce mai mulți lideri ai Bisericii au cerut (și, în unele cazuri, au reușit) să oprească unele dintre proiecțiile planificate ale filmului.

În timp ce majoritatea influencerilor au fost de acord că filmul trebuia interzis, acestea pretind, de asemenea, că se pronunță împotriva cenzurii, susținând, de obicei, că sunt victime. Orice poate fi un semn de cenzură, inclusiv probleme tehnice cu livestream-urile sau cu serverele web. Tot ceea ce se vede la televizor este manipulare, mass-media ne-a mințit pentru a ne face să primim un vaccin netestat, a mințit împotriva lui Putin și pro-Ucraina, iar acum încearcă să ne manipuleze în războiul cu Israelul cu o poziție pro-Israel.

O decizie guvernamentală de a limita plățile în numerar a stârnit, de asemenea, discuții semnificative, de la critici relevante până la teorii ale conspirației despre Marea Resetare / Noua Ordine Mondială sau afirmând că UE va impune în curând un control total folosind monedele digitale.

Teorii ale conspirației precum chemtrails și Marea Resetare sunt în continuare promovate, în timp ce unii promovează propaganda care laudă regimul comunist din România. Ceaușescu a fost bun pentru că a permis oamenilor să crească porci și vaci, în timp ce în prezent există un plan de ucidere a animalelor de fermă cu ajutorul bolilor, pentru a ne face să mâncăm carne artificială și insecte.

„Agenda LGBT” a fost surprinsă într-un formular UNICEF pentru copii care includea opțiuni pentru genul non-binar, iar diverse ONG-uri care oferă educație sexuală au fost, de asemenea, atacate. Pentru o vreme, a fost promovată o narațiune care susținea că Obama este homosexual; influencerii au promovat, de asemenea, o tipografie homofobă și au atacat o femeie transsexuală care a fost inclusă într-un top al femeilor frumoase într-o revistă.

Alte narațiuni includ ideea că va începe al treilea război mondial și că nu vom avea alegeri, narațiuni pseudoștiințifice care susțin că toate bolile sunt cauzate de emoțiile noastre.

<https://www.hotnews.ro/stiri-international-26640009-mii-puscasi-marini-americiani-tocmai-aterizat-israel-inregistrare-din-romania-prezentata-parte-din-conflictul-din-orientul-mijlociu.htm>

<https://www.g4media.ro/conturi-false-pe-retelele-de-socializare-folosite-pentru-a-raspandi-dezinformari-dupa-explozia-de-la-spitalul-din-gaza.html>

<https://www.g4media.ro/site-urile-de-stiri-false-ale-kremlinului-spun-o-alta-poveste-despre-razboiul-din-ucraina-x-fost-twitter-nu-reuseste-sa-contracareze-dezinformarea.html>

<https://www.hotnews.ro/stiri-esential-26605883-vladimir-putin-rep-moldova-isi-pierde-identitatea-elitele-cred-nu-sunt-moldoveni-numesc-romani.htm>

III. FAKE NEWS IN REPUBLICA MOLDOVA

FN mai vechi

<https://romania.europalibera.org/a/fake-news-militar-romania-moldova/32290698.html>

<https://www.veridica.ro/stiri-false/fake-news-americanii-pregatesc-ocuparea-moldovei-de-catre-romania>

<https://www.libertatea.ro/stiri/ministerul-apararii-demonteaza-un-fake-news-al-propagandei-rusesti-un-tren-cu-blindate-romanesti-prezentat-ca-s-ar-deplasa-in-republica-moldova-4-318026>

<https://www.g4media.ro/video-ministerul-apararii-avertizeaza-asupra-unui-fake-news-cu-imagini-din-alba-iulia-de-la-parada-militara-de-1-decembrie-sisteme-antiaeriene-prezentate-ca-deplasandu-se-spre-granita-cu-republic.html>

FN la zi – emisiunea Fact or Fake / TVR MOLDOVA

<https://www.youtube.com/watch?v=zKCbJ3ISbgc>

IV. ALTE TIPURI DE DEZINFORMARE

ULTIMA MODA : Fake- Fact-Checking!

<https://waronfakes.com/vsu/fake-ukraine-is-not-preparing-a-dirty-bomb-provocation/> (REAL <https://moldova.europalibera.org/a/escalandare-r%C4%83zboiului-de-propagand%C4%83-rusia-acuz%C4%83-ucraina-c%C4%83-va-utiliza-o-bomb%C4%83-murdar%C4%83-/32100110.html>)

- Private and non-state Disinformation
 - PSG Troll Army – armata troli DDB din Barcelona, firma angajata pt a defaima... insulta jurnalisti, adversari, chiar proprii jucatori (Paul Pogba), agenti, rude etc
<https://www.france24.com/en/tv-shows/in-the-press/20221013-psg-hired-army-of-digital-trolls-to-smear-critics-new-french-investigative-reports-finds>
 - Cyber-mobbing (bullying, agresiune in mediul online)
- EVOLUTII ingrijoratoare
 - DEEPFAKE – conținut falsificat cu ajutorul inteligenței artificiale, adică înregistrări video sau audio care arată și sună ca și cum ar fi reale, însă, de fapt, nu au existat (prima victima Obama, transmitea un mesaj necaracteristic)
<https://www.youtube.com/watch?v=AmUC4m6w1wo>
 - MICRO-TARGETTING – diseminarea unei anumite informații către un anumit grup de oameni, cu ajutorul unor algoritmi sofisticati pentru a identifica și segmenta oamenii pe baza gusturilor și antipatiilor lor politice, sociale și economice și le furnizează anumite informații pentru a-și modela comportamentul.
 - METAVERS – spatiu virtual fara reguli si control; practic, un univers virtual care va putea fi folosit pentru a crea holograme ale unui spațiu de muncă (Workplace), de joacă, de socializare (Horizon), în general. (next step fata de realitatea virtuală – utilizată, pentru moment, în special pentru jocuri)
<https://www.barco.com/en/news/2022-03-08-control-rooms-in-the-metaverse>

I. SOLUȚII DE COMBATERE A DEZINFORMĂRII

- Negative (contramasuri)
 - debunking(fact checking)
 - politici de securitate
 - taierea finantarii
 - cenzura
 - tehnice (stegulete, etichete etc)

<https://www.euronews.ro/articole/noul-cod-european-de-bune-practici-pentru-combaterea-dezinformarii-a-intrat-in-vi>

Countering Disinformation in Practice –The War in Ukraine

EU vs Disinfo: debunking

- Fact Checking Initiatives by Media and Private Actors (e.g. ARD Faktenfinder; Deutsche WelleFact Checking) *****
- EU: Cutting off RT & Sputnik -> Censorship & legal regulation
- Google, Facebook, Twitter: Deletion of Accounts, posts, profiles, channels
- Institutional Approaches: EU, Sweden, France, Germany etc...
- Media Engagement (e.g. foreign broadcasters)

- Pozitive
 - “good journalism”
 - media LITERACY (dezvoltarea competentelor media)
 - juxtapunerea informatiei reale cu cea falsa
 - educatie generala
 - construirea increderii

II. GOOD JOOURNALISM

“I strongly believe that quality journalism, ethical journalism, professional journalism is the best anti-dote to disinformation” – Ricardo Gutierrez, General Secretary of the European Federation of Journalists.

Ce trebuie să facă jurnaliștii

- să navigheze mai îndeaproape pe standardele și etica profesională
- să respingă publicarea informațiilor neverificate
- să se distanțeze de informațiile care ar putea interesa un anumit public(monden, cancan), dar care nu sunt de interes public(care tin de bunastarea unei comunitati)
- mai multa transparenta, sa incerce sa explice publicului faptele si natura surselor lor – fara a le divulga, desigur – pentru a se intelege ca jurnalistii lucreaza pt interesul public, si nu pt interesul angajatorilor lor.

Intrebari utile

- Ce tip de organizație/ce actor media a publicat informația pe care o citim?
- Este aceasta una oficială, credibilă?
- Cine e autorul informației?
- Este informația actuală și completă sau este scoasă din context?
- Conține postarea fapte dovedite sau opinii neverificabile?
- Articolul include linkuri și trimiteri active (accesibile la click) către surse credibile și verificabile pentru a-și sprijini argumentația?
- Sunt discutate minim două puncte de vedere pentru un caracter de obiectivitate?

III. GHID PRACTIC PENTRU JURNALISMUL DE ZI CU ZI

- RETETA jurnalismului de calitate
 - Verificarea sursei (caz Elon Musk la Bran)
 - Pluralismul surselor de informare
 - Separarea faptelor de opinie
 - Obiectivitate
 - Impartialitate(neutralitate)
- BAZE / TEHNICI DE REDACTARE
 - Documentarea (BBC despre Nagorno – Karabah)
<https://www.bbc.com/news/av/world-europe-54935196>
 - Comparatii (PIB/loc Moldova vs PIB/loc Romania)
 - În 1991, PIB per capita al celor trei era comparabil (și foarte scăzut pentru regiune): 1490 de dolari (USD) – **Ucraina**, 1249 USD – **România** (la jumătate față de 1989 totuși), 832 USD – **Moldova** (scădere de 15% față de 1990). România se afla așadar sub Ucraina (dar nu cu mult) și cam cu 50% peste Republica Moldova.
 - În 2018, ordinea descrescătoare a PIB per capita al celor trei state arata astfel: **România** – 12285 USD, **Moldova** – 3188 USD, **Ucraina** – 3104 USD.
 - Contextualizare
 - Background

- METODA de BUNE PRACTICI

Metoda SIGU

- Scepticism STOP înainte de a (re)transmite informația
- Investigheaza sursa
- Gaseste referinte mai bune
- Urmareste fapte din text (nu emotii)

IV. GHID DE RECUNOASTERE FAKE-NEWS

-Marker principal : nu putem regăsi informația respectivă și din alte surse oficiale sau credibile și obiective!

- prezența greșelilor gramaticale, de punctuație și ortografie,
- abuzul de funcția "all caps", de punctuație excesivă (pentru un efect de dramatism),
- excesul de cuvinte cu o mare încărcătură emoțională, care să stimuleze atenția și reacțiile cititorilor,
- lipsa surselor și dovezilor pentru afirmațiile făcute,
- confuzia intenționată între informații/ fapte și opinii/ interpretări.

- VERIFICA ce fac verificatorii (specialistii in combaterea dezinformarii)
 - analiza contului de Facebook, Twitter/
 - căutarea inversă a imaginii: Google Reverse Image Search, TinEye sau RevEye/
 - geolocalizare/
 - coroborarea vremii/
 - analiza umbrei/
 - analiza autenticitatii imaginii

GOOGLE PRESENTATION!!!

https://docs.google.com/presentation/d/1ypMQwT-gV6oN8cQdWBHI_alNmwsAruNtZ5Px99R7HQQ/edit#slide=id.g24b039f4d06_0_0

- Lista de instrumente /platforme de fact-checking si debunking

Factual, Stopfals.md, Veridica

Reuters Fact Check, Snopes, AP News Fact Check, Factcheck.org.

- Romanii protesteaza in masa fata de NATO si politica de sprijin a Ucrainei – sondaje!!!

<https://www.veridica.ro/dezinformare/dezinformare-majoritatea-romanilor-vor-iesirea-tarii-din-nato-si-ue>

- Hidroelectrica va fi vanduta strainilor – SStructura actionariat- Raport FP! Registrul comertului!
<https://www.contributors.ro/hidroelectrica-ar-putea-ajunge-pe-harta-burselor-europene/>
Statul român va avea în continuare un vot de 80,06%. Iar scoaterea la vânzare a celor aproape 20 de procente ale FP din acțiunile Hidroelectrica este un **angajament luat de guvernul României prin PNRR**, parte a capitolului **R3: Îmbunătățirea guvernantei corporative a companiilor de stat din sector**, și în nici un caz un plan malefic de înstrăinare a resurselor țării.

- Ucraina pregateste o bomba murdara

<https://www.dw.com/ro/minciunile-rusiei-cazul-falselor-bombe-murdare-ale-ucrainei/a-63596662>

<https://stirileprotv.ro/stiri/international/rusia-a-falsificat-fotografiile-folosite-in-prezentarea-in-care-acuza-ucraina-ca-pregateste-o-zbomba-murdara.html>

https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12442898@egNews

<https://news.sky.com/story/ukraine-latest-news-putin-facing-inevitable-defeat-in-kherson-as-west-rejects-moscows-dirty-bomb-claims-12541713?postid=4728099#liveblog-body>

- Acuzatiile Rusiei – camionul bulgar care ar fi fost folosit pentru atac terorist la podul Kerchi

***** Camionul din imaginea cu raze X nu este identic cu camionul din filmul de supraveghere: are un număr diferit de axe, roata de rezervă este într-o poziție diferită și îi lipsește grila laterală

<https://www.dw.com/en/fact-check-crimea-bridge-blast-whats-real-and-whats-fake/a-63445107>

V. RECOMANDARI PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA ABILITĂȚILOR DE A DESCIFRA MESAJELE MEDIATICE (MEDIA LITERACY)

- nu vă grăbiți să le creditați total, aplicați-le puțin scepticism;
- apelati la discernământ: faceți diferența între surse de informare dubioase și serioase (un ziar tabloid vs. un cotidian quality);
- mesajele media conțin text și subtext: urmăriți nu doar ce conține mesajul, ci și ceea ce omite sau evită să spună, încercați să citiți printre rânduri;
- ieșiți din zona de confort: încercați să urmăriți și mesaje cu care nu sunteți de acord, respectiv să manifestați același scepticism față de mesajele cu care rezonați;
- nu vă mulțumiți cu o singură sursă de infomare: căutați diverse perspective și abordări ale evenimentelor;
- încercați să identificați cine câștigă și cine pierde în urma unui mesaj media;
- în cazul unei controverse, stabiliți dacă relatarea este echilibrată sau există o parte avantajată;
- media nu operează strict la nivelul logic, rațional: urmăriți impactul emoțional al mesajelor!

BACK

2024

AI Act, de la promisiuni la provocări

Bogdan Lungu, student FSPAC, UBB Cluj

Atunci când frica este generalizată, legea răspunde, ne spune Philippe Huneman – un filosof european contemporan. Unul din subiectele care ne îngrijorează semnificativ astăzi, după cum atestă nenumărate discuții și intervenții în media, pare a fi subiectul inteligenței artificiale, rolul ei în societate și raportul ei cu noi. Ca răspuns al legii, regulamentul UE privind inteligența artificială (AI ACT) a intrat în vigoare în august 2024, iar implementarea se realizează treptat, iar majoritatea dispozițiilor sunt aplicabile abia din august 2026. Scopul său declarat? Reducerea pericolelor aduse de sisteme de IA asupra drepturilor fundamentale ale cetățenilor europeni, și, adiacent și implicit, reducerea fricii privind aceste dintâi tehnologii și crearea de predictibilitate când vine vorba de dezvoltarea sistemelor de inteligență artificială.

De ce să-ți pese de acest regulament?

În primul rând, inteligența artificială (IA) se regăsește în din ce în mai multe locuri în societatea noastră. Poate fi regăsită în camera de supraveghere de pe stradă, în aparatul de recunoaștere facială de la intrarea într-un cămin studențesc, în tema elevului de clasa a IX-a, la facultate, masterat sau doctorat, în răspunsul operatorului de la firma de telefonie până la acordare de credite bancare sau în diverse alte locuri.

În al doilea rând, impactul inteligenței artificiale asupra societății este încă neînțeles complet. Discriminarea automatizată cauzată de sisteme de inteligență artificială este un lucru care ar putea crește sau scădea. Cert este că discriminarea automatizată cauzată inclusiv de sisteme IA se întâmplă azi. Protecția drepturilor fundamentale în fața discriminării automatizate nu se întâmplă de la sine – trebuie să acționăm pentru a nu lăsa discriminarea să se producă. Așa că AI ACT este conceput ca un mijloc de preîntâmpinare sau stopare a problemelor legate de discriminarea automatizată – printre multe alte lucruri pe care le vizează acest regulament – prin intermediul inteligenței artificiale.

De la intrarea regulamentului în vigoare ne așteaptă un proces îndelungat de oficializare al acestuia privind tehnologii specifice – dar și generale – care pot impacta negativ drepturile noastre fundamentale. Regulamentul privind inteligența artificială este unul complex, supranumit și GDPR-ul inteligenței artificiale. Dar ce este acest regulament? Ce „reglementează” propriu-zis? Care-i sunt punctele tari și cele slabe? Unde reușește și unde eșuează când vine vorba de protecția drepturilor noastre fundamentale? Acest articol urmărește un răspuns la aceste întrebări privind doar regulamentul privind inteligența artificială și cum este în sine acest regulament european, dar nu și implementarea sa la nivel național în România, care va fi subiectul altor articole viitoare.

Ce este regulamentul UE privind inteligența artificială (AI ACT)

Răspunsuri limpezi, exact când ai nevoie

AI ACT , este, după cum menționează însăși Consiliul European „primul regulament privind inteligența artificială din lume”, iar aceasta „urmărește să garanteze că sistemele de IA sunt sigure, etice și de încredere”. Încă din prima propoziție se observă ideea de originalitate a acestui regulament, faptul că este „primul de acest fel”. Marketingul Consiliului European cu „originalitatea regulamentului” nu este un garant al succesului acestuia când vine vorba de protecția drepturilor fundamentale, după cum vom vedea în secțiunile următoare. Mai mult, acest lucru nu este adevărat astăzi: există deja suficiente reglementări a sistemelor de inteligență artificială în întreaga lume, printre care în SUA, China, Canada și Australia. „Sigur, etic și de încredere” sunt cuvinte care fac trimitere mai degrabă la calitatea produselor, decât la protecția drepturilor fundamentale ale cetățenilor europeni. Regulamentul are în vedere mai degrabă orientarea către produs (sistemele de inteligență artificială), decât orientarea spre drepturile fundamentale. Acest lucru a fost subliniat în repetate rânduri de analiști și observatori ai regulamentului.

Mai departe, definiția termenului de inteligență artificială – inclusă în AIA – a fost un subiect de dezbatere permanent. Astfel, definiția adoptată a fost practic cea dată de OECD. Sistemele de inteligență artificială, conform regulamentului, „înseamnă un sistem conceput pentru a funcționa cu un anumit nivel de autonomie și care, pe baza datelor și a intrărilor furnizate de mașină și/sau de om” iar acest sistem „deduce cum să atingă un anumit set de obiective definite de om, utilizând metode de învățare automată și/sau abordări bazate pe logică și cunoștințe, și produce rezultate generate de sistem, cum ar fi conținut (sisteme AI generative), predicții, recomandări sau decizii, care influențează mediile cu care interacționează sistemul de inteligență artificială”.

Ce tehnologii acoperă regulamentul?

Conform definiției sistemelor IA din cadrul regulamentului, tehnologiile care folosesc machine learning sau rețele neurale, printre altele, sau orice sisteme informatice cu un grad de autonomie decizională, sunt reglementate. „Autonomie” este cuvântul cheie aici, fiindcă sistemele IA care sunt „autonome” – adică pot lua decizii în mod automatizat pe baza a ce știi din datele de antrenare – pot prezenta riscuri ridicate la adresa drepturilor fundamentale, mai ales acele sisteme care clasifică persoanele fizice pe baza datelor cu caracter personal culese despre ele. Un sistem „autonom” de inteligență artificială poate clasifica oamenii în funcție de niște categorii prestabilite problematice, cum a fost cazul cu sistemul automatizat COMPAS care discrimina pe baze rasiale, ridicând artificial rata de recidivă la unele persoane de culoare din penitenciarele americane. Astfel de tehnologii sunt acoperite și reglementate de AI ACT. Sistemele de AI generative, care au un grad semnificativ de autonomie, putând să genereze diverse corelații, texte și imagini doar pe baza inputului uman, cum sunt Midjourney, StableDiffusion, ChatGPT, Perplexity și altele vor fi reglementate sub acest regulament. Printre alte tehnologii specifice care intră sub tutela regulamentului mai sunt: sistemele de recomandare de conținut (ca cele de pe social media) și cele de predicție comportamentală (analitici predictive).

Nu toate tehnologiile „inteligente” sunt încadrate sub raza de reglementare a AI ACT, totuși. Sistemele simple, neadaptive, care nu pot „învăța” automatizat, nu sunt sisteme de inteligență artificială periculoase. Aplicația „calculator” de pe un smartphone sau „Excel” nu sunt sisteme automatizate capabile să-și direcționeze singure scopurile sau să producă predicții comportamentale. De exemplu, un fierbător smart de apă cu senzori de căldură, și cu reglarea automatizată a temperaturii pentru a păstra lichidul la temperatura preferată, intră sub tutela acestei definiții, deoarece sistemul este adaptabil la mediu – chiar dacă este în mod limitat. Fierbătorul nu colectează date cu caracter personal care să fie folosite pentru modelarea comportamentului utilizatorului, nu creează predicții, recomandări sau decizii, chit că „influențează” mediul său – prin a încălzi apa. Așadar, acesta nu este un sistem de inteligență artificială cu un risc considerabil, și deci va intra în categoria de riscuri inexistente din AI ACT, un se vor afla cele mai multe tehnologii (filtre de spam, mașina de spălat, frigiderul etc).

Definiția de mai sus delimitează ce poate cuprinde regulamentul în parametrii săi de reglementare – iar astfel se expune viitorului, fiindcă, așa cum nu a fost prevăzută revoluția de astăzi din domeniul inteligenței artificiale, poate nici viitoare tehnologii care folosesc sisteme IA nu vor fi cuprinse în această definiție. Ideea unei definiții asupra sistemelor IA care să fie „adaptabilă la viitor” (future proof) rămâne un ideal, fiindcă, prin definiție, viitorul este neprevăzut, ci doar puțin predictibil. Dacă va trece testul timpului acest regulament și definițiile sale, rămâne de văzut.

Apoi regulamentul privind inteligența artificială impune obligații și furnizorilor, dar și celor care implementează tehnologii IA (care intră în cadrul definiției de mai sus), în condițiile în care acestea ridică riscuri și cu precădere pentru cele care au un risc ridicat (vezi detalii mai jos). AI ACT vizează gestionarea acestor riscurilor asociate inteligenței artificiale, precum prejudecățile (bias) generate de IA, discriminarea automatizată, predicția comportamentală, printre altele, în timp ce sprijină inovarea și încurajează adoptarea IA.

Ce nu reglementează regulamentul privind inteligența artificială?

Regulamentul privind inteligența artificială, după cum se regăsește fix în textul propriu-zis, ar trebui să „sprijine inovarea”, și ar trebui „să respecte libertatea științei” și nu ar trebui să ”submineze activitatea de cercetare și dezvoltare”. Prin urmare, cercetarea și dezvoltarea științifică care folosește, creează și dezvoltă sisteme IA nu este inclusă în aspectele reglementate de AI ACT. În schimb, regulamentul se aplică tehnologiilor IA dezvoltate în cadrul cercetării științifice doar atunci când intră pe piața europeană.

Modelele open-source de sisteme de inteligență artificială sunt și ele scutite de acest regulament doar atunci când „accesul, utilizarea, modificarea și distribuția modelelor respective și ai căror parametri, inclusiv ponderile și informațiile privind arhitectura modelelor și utilizarea acestora” sunt puse la dispoziția publicului, cu excepția „cazului în care modelele de IA de uz general prezintă riscuri sistemice”. Alte zone nereglementate de regulamentul privind inteligența artificială mai sunt: IA folosit în scopuri militare, de apărare sau securitate națională, sau pentru uz personal (a-ți face singur propriul chatbot, de exemplu).

Clasificarea pe riscuri a sistemelor IA

Regulamentul funcționează pe baza unei ierarhizări piramidale ale riscului. În cadrul regulamentului, se găsesc patru tipuri de „riscuri” (pentru tehnologii specifice), fiecare risc fiind clasificat în funcție de daunele posibile pe care le poate cauza drepturilor fundamentale.

Aceste patru riscuri sunt următoarele:

- **Riscuri minime sau inexistente:** Majoritatea sistemelor de IA nu comportă riscuri. Acestea nu sunt reglementate sau afectate de Regulamentul UE privind IA. Aici găsim lucruri precum: inteligența artificială folosită în jocuri video și filtre de spam, printre altele. Majoritatea sistemelor de IA vor intra în aceasta categorie.

- **Riscuri limitate:** Sistemele de IA care comportă doar riscuri limitate fac obiectul unor obligații de transparență, cum ar fi informarea utilizatorilor cu privire la faptul că conținutul lor a fost generat de IA, astfel încât aceștia să poată lua decizii în cunoștință de cauză cu privire la utilizarea în continuare. În mare, această categorie de risc se referă la chatboți precum ChatGPT, Copilot, Perplexity etc.

- **Riscuri ridicate:** Sistemele de IA cu grad ridicat de risc, cum ar fi cele utilizate în diagnosticarea bolilor, conducerea autonomă a vehiculelor și identificarea biometrică a persoanelor implicate în activități infracționale sau investigații, trebuie să îndeplinească cerințe și obligații stricte pentru a obține acces pe piața UE. Printre aceste obligații se numără testarea riguroasă, transparența și supravegherea umană.

- **Riscuri inacceptabile:** Este interzisă utilizarea în UE a sistemelor de IA care reprezintă o amenințare la adresa siguranței, a drepturilor sau a mijloacelor de subzistență ale oamenilor. De exemplu, printre acestea se numără manipularea comportamental-cognitivă, activitățile polițienești bazate pe analiza predictivă, recunoașterea emoțiilor la locul de muncă și în instituțiile de învățământ, precum și atribuirea unui punctaj social. Se interzice, de asemenea, cu unele excepții limitate, utilizarea sistemelor de identificare biometrică la distanță în timp real, cum ar fi recunoașterea facială de către autoritățile de aplicare a legii în spațiile publice.

Observații pe tema clasificării pe baza riscului a sistemelor IA

Această clasificare pe riscuri ar trebui să contracareze tendința dominantă de azi de a vedea toate sistemele de inteligență artificială ca pe un „risc existențial” în sine. Astfel, prin clasificarea lor, tehnic, regulamentul ar trebui să fie mai specific în ce reglementează propriu-zis, cum o face, și care sunt criteriile pentru a numi un sistem de o categorie de risc sau alta.

De exemplu, în cazul în care un sistem IA prelucrează date cu caracter personal, fiecare cetățean cu drepturi fundamentale poate fi redus la un set de date particulare, în mișcare. Sistemele de inteligență artificială nu ne văd pe noi propriu-zis, ci ne văd persoana construită din datele pe care le are despre noi. Iar această persoană digitală a fiecăruia dintre noi s-ar putea să fie clasificată automatizat într-un mod nedorit de noi. Regulamentul privind inteligența artificială arată că riscurile enumerate mai sus apar în diverse situații: la nivelul de colectarea a datelor, prelucrarea algoritmică a acestora, aplicarea și implementarea modelului de IA. La fiecare pas, există riscuri la adresa drepturilor noastre fundamentale – indiferent dacă suntem conștienți de asta sau nu.

De asemenea, regulamentul are o abordare realistă privind IA. Sistemele de IA deja afectează societățile contemporane, într-un mod cât se poate de concret – și mai ales din punct de vedere economic: alegeri electorale influențate de produse media de tip „deepfake” ce prezintă sau creează comportamente nepotrivite ale politicienilor; chatboți sociali care pretind că sunt persoane fizice (așa-ziși Potemkin AI); comportamentul consumatorilor influențat prin algoritmi care aranjează ce să primești pe Amazon sau pe rețelele sociale; acceptarea sau respingerea în instituții de învățământ superior; a nu primi un credit bancar din cauza sistemului de IA.

Doar că și aici există niște probleme mai puțin evidente, mai ales când vine vorba de sistemele de inteligență artificială clasificate ca fiind cu risc limitat. După cum sugera Philippe Huneman, sistemele IA care sunt folosite pentru a edita text, sau sugera diverse moduri de exprimare prin text, nu sunt văzute ca „influențând comportamental-cognitiv” persoanele fizice ale căror drepturi și autonomie decizională ar trebui protejate. Influența lor e mai puțin sesizabilă, fiind mai fină ca efect. Dar această influență există.

Atunci, ce poate fi spus că influențează „comportamental-cognitiv” – conform terminologiei regulamentului AI ACT – dacă mașinăria care-ți spune ce să spui și când nu poate fi luată în seamă ca având o influență asupra unei persoane fizice? Cum definim o astfel de influență – ce includem și ce excludem? Încă din cele mai elementare definiții acest regulament are multiple

probleme în a-și atinge scopurile – nobile – declarate. Simona Tiribelli, cercetătoare care se ocupă de cum influențează sistemele de inteligență artificială procesele noastre decizionale morale, argumentează că fiecare sistem IA crează o „arhitectură decizională” care poate determina, în parte, deciziile pe care le ia o persoană fizică. Nici o decizie luată cu ajutorul unui sistem de inteligență artificială nu poate fi numită „nedeterminată comportamental-cognitiv” conform analizei sale. Când folosești o platformă construită pe baza inteligenței artificiale, deja te înscrii în logica sistemului respectiv, care determină ce alegeri posibile poți face, în ce context, unde, când și ce vezi (în cazul social media). Astfel, până la cel mai elementar nivel decizional, o arhitectură decizională creată de IA, conform analizei lui Tiribelli, poate influența „comportamental-cognitiv”. Iar regulamentul nu ia în considerare argumente precum cele ale lui Tiribelli, lăsând – și lansând – ideea vagă de „influență comportamental-cognitivă” să se strecoare în inima regulamentului. Totuși, este important de menționat că AI ACT nu este o insulă de reglementare, ci trebuie aplicat în concordanță cu obligațiile din alte regulamente privind spațiul digital – DSA și DMA.

Mai departe, conform unei analize detaliate a European Digital Rights, o rețea de ONG-uri europene care se ocupă de protecția drepturilor fundamentale pe internet, cadrul de clasificare a riscurilor este acum, de fapt, un sistem de „autoreglementare” deficitar. Inițial, toate cazurile de utilizare din lista de aplicații cu risc ridicat trebuiau să îndeplinească anumite obligații legale. Lobby-ul industriei de sistem de inteligență artificială a rezultat în adăugarea unui „filtru” la sistemul de clasificare, permițând furnizorilor sau celor ce le implementează să determine singuri dacă sistemele lor prezintă sau nu un risc ridicat. Această responsabilitate nici măcar nu se aplică în cazul furnizării de sisteme autorităților de aplicare a legii sau funcționarilor din domeniul migrației. Lucrul acesta permite achiziționarea „nerestricționată de sisteme de supraveghere în scopuri polițienești și de securitate a frontierelor” argumentează EDRI.

Punctele tari și punctele slabe ale AI ACT

În repetate rânduri, AI ACT își impune singur „excepții” la propriile sale reguli. AI ACT introduce interdicții privind anumite aplicații ale inteligenței artificiale considerate inacceptabile din perspectiva drepturilor fundamentale. AI ACT interzice următoarele tehnologii: tehnicile manipulative, sisteme de credit social (ca în cazul Chinei), identificarea biometrică (cu excepții), deducerea emoțiilor prin IA (cu excepții), printre altele.

Deși este important ca acest punct de vedere să fie recunoscut ca atare – și asta poate fi considerat „punctul tare” al regulamentului – interdicțiile sunt pline de lacune (multiple puncte slabe), ceea ce pune sub semnul întrebării cât de eficiente vor fi acestea în protecția drepturilor fundamentale. European Digital Rights (EDRI) numește regulamentul privind inteligența artificială ca fiind „departe de un standard de aur pentru drepturile fundamentale”. Conform analizei celor de la EDRI „regulamentul privind IA nu reușește să protejeze în mod eficient statul de drept și spațiul civic”, iar, în schimb regulamentul cedează „intereselor industriei, serviciilor de securitate și organelor de aplicare a legii”.

Un punct tare, totuși, conform unei alte analize EDRI recente este faptul că regulamentul „include măsuri precum cerințe tehnice sporite pentru dezvoltatorii de sisteme AI” și „norme de transparență pentru entitățile publice care utilizează aceste sisteme și cerințe de accesibilitate pentru sistemele riscante”. Transparența, totuși, este greu de obținut. În cazul multor sisteme IA, transparența este aproape o imposibilitate tehnică, deoarece aceste tehnologii sunt „cutii negre” a căror proces prin care ajung la un rezultat este neclar și mult prea complex. EDRI arată că regulamentul include, totuși, „măsuri de despăgubire pentru persoanele afectate” și trasează „linii roșii împotriva unui subgrup de utilizări dintre cele mai dăunătoare și care încalcă drepturile fundamentale”.

Mai departe, regulamentul nu reușește să interzică în totalitate anumite tehnologii problematice pentru drepturile fundamentale ale cetățenilor UE. De exemplu, AI ACT permite poliției să utilizeze recunoașterea facială în timp real pentru propriilor scopuri, inclusiv prevenirea atacurilor teroriste (fără specificații exacte legate de implementare) sau identificarea suspectilor, însă aceste excepții extinse subminează interdicțiile și pot duce la abuzuri, cum ar fi identificarea și hărțuirea protestatarilor. Nu există vreo garanție că aceste excepții nu vor fi folosite în numele „securității naționale” – pentru a justifica orice. Există o contradicție în cadrul regulamentului – interdicție doar pentru unii, în timp ce aparatul unui stat cu un regim represiv – de genul Ungariei de azi – din cadrul UE poate folosi legal apelând la excepțiile din regulament fix acele tehnologii explicit interzise ca fiind inacceptabile. Acest lucru poate înăbuși inițiative civice în cadrul unei țări.

Mai mult – un punct slab foarte rar observat în discuțiile despre regulament – AI ACT clasifică ca fiind de risc inacceptabil sistemele care implică „predicții comportamentale” sau „analiză predictivă” întreprinsă de „activitățile polițienești”. Conform unei analize a regulamentului întocmită de Huneman, „granița dintre predicție și influență este neclară” în cazul sistemelor AI interzise și reglementate în cadrul acestui regulament, iar definirea și stabilirea graniței nu este de găsit în regulament. Iar conform aceluiași Huneman acest lucru reprezintă un risc care „constituie unghiul mort al aparatului juridic sofisticat descris în AI ACT”. Acest unghi mort poate avea o miză semnificativă, mai ales în cazul tehnologiilor precum, de exemplu, chatboții sociali care interacționează zilnic cu minori, a căror influență încă nu este clar stabilită.

AI ACT are ca scop declarat și protecția drepturilor fundamentale. Așadar, reușește acesta în a atinge ce-și propune?

Conform analizei de la EDRI de mai sus, AI ACT nu reușește în a atinge ce-și propune, anume a deveni un regulament orientat, în mod principal și sistematic, spre protecția drepturilor fundamentale. În schimb, acest regulament este mai mult orientat spre piața comercială de inteligență artificială din Europa. Regulamentul nu reușește să devină un standard de aur pentru drepturile fundamentale, iar practici problematice legate de utilizările inteligenței artificiale rămân permise în anumiți parametri – mai ales în activitățile de aplicare a legii sau a securității naționale. Excepțiile respective sunt cruciale în a determina dacă AI ACT ajunge să reușească în a-și atinge scopul nobil de protecția a drepturilor fundamentale în fața unei tehnologii din ce în ce mai acaparatoare. Totuși, conform lui Huneman, într-o anumită măsură, regulamentul privind inteligența artificială „creează un cadru coerent” pentru a reglementa inteligența artificială și „pentru a interzice cele mai nesăbuite practici de manipulare comportamentală (nudging), în conformitate cu regulamentul GDPR”.

Momentan, imaginea de ansamblu asupra regulamentului sugerează multă complexitate și mult neprevăzut, iar excepțiile respective pot fi folosite, în viitor, pentru monitorizarea societății civile, pentru estomparea spiritului civic, sau pentru contracararea unor acțiuni la scară largă de nesupunere civică. Dacă regulamentul reușește în ce-și propune, rămâne de văzut, dar de obicei implementarea legislativa ridică ea însăși niște întrebări suplimentare. Această întrebare este de ordin empiric – avem nevoie de date și dovezi pentru a răspunde la ea. Având în vedere dovezile actuale privind excepțiile din regulament, este greu de stabilit dacă acest regulament va deveni un punct de referință global privind reglementarea inteligenței artificiale dintr-o perspectivă orientată spre protecția drepturilor fundamentale sau dacă va sfârși prin a fi altceva – de exemplu, un mod de a stabili „calitatea produselor” de IA în Europa.

BACK

2024

Europa, șansa către cunoașterea documentată

Ana-Maria Cîrstea, Radio România Actualități, studioul teritorial Vâlcea

Europa- șansa către cunoașterea documentată

Aderarea României la Uniunea Europeană a reprezentat, pe lângă numeroasele oportunități de dezvoltare economică, pasul important spre cunoaștere, posibilitatea dată de această mare familie europeană celor care își doresc să își îmbogățească bagajul de cunoștințe în privința diverselor teme care zilnic afectează într-un fel sau altul viața cotidiană. Ceea ce, însă, Centrele Europe Direct din țară au reușit a realiza pentru comunitățile unde acestea au rezistat diferitelor încercări de-a lungul anilor este cu adevărat o cale deschisă către cunoaștere și înțelegere a informațiilor europene, informații care ajută cetățenii să perceapă punerea în aplicare națională a legislației europene.

Dezinformarea- prioritate a Parlamentului European

Climă și mediu, energie, migrație, dezinformare sau alimentație și agricultură sunt teme care în permanență preocupă și trezesc interesul din partea populației, motiv pentru care și la nivelul instituțiilor europene se pune în permanență un accent mult mai mare. Dintre toate temele aflate în atenția instituțiilor europene, una singură este cea căreia în ultima perioadă se acordă o importanță foarte mare. Astfel, dacă până la apariția pandemiei, la nivel mondial lucrurile nu erau luate atât de în serios ca acum, în momentul de față inteligența artificială pare să câștige tot mai mult teren la capitolul dezinformare.

Centrele Europe Direct- șansă pentru specializarea jurnaliștilor

Totuși, trebuie menționat că Centrele Europe Direct din țară s-au preocupat în permanență de această temă, îndeosebi în relația cu mass media, oferind jurnaliștilor de-a lungul anilor posibilitatea de a înțelege foarte bine acest fenomen. Numeroase ateliere și traineri specializați pe tema dezinformării, exemple clare a unor știri supuse fenomenului dezinformării, oferirea unor baze de date care să servească jurnaliștilor la documentarea materialelor jurnalistice, precum și crearea unor legături care să permită mass mediei tratarea unor informații europene mult mai aprofundat. Asemenea ateliere au fost an de an îmbunătățite, actualizate perioadei pe care o traversăm. Dacă înainte de pandemie, asemenea sesiuni aveau o altă valoare, în ultimii ani, training-urile organizate de Centrele Europe Direct au căpătat un cu tot alt sens, mult mai atent studiat și etalat jurnaliștilor prezenți. Cu toții au înțeles că o informare corectă, chiar și cea care vizează fie temele europene dezbătute de Parlamentul European sau de alte asemenea instituții, fie temele aduse în atenție în plan local, este cea care trebuie atent documentată.

Sancțiuni împotriva ingerințelor străine

La nivelul Parlamentului European, dezinformarea reprezintă o temă distinctă în momentul de față pentru care se elaborează diferite strategii menite a contracara informațiile vehiculate pe diferite canale. Astfel, în plină invazie a Rusiei în Ucraina, Parlamentul a aprobat un raport cu recomandări pentru stoparea atacurilor externe periculoase la adresa democrației. În plus, tot din interiorul instituției europene menționate se recomandă un regim specific de sancțiuni împotriva ingerințelor străine și campaniilor de dezinformare din partea unor state terțe. "Uneori asemuiesc dezinformarea cu o creatură pentru care platformele și infrastructurile online sunt sistemul nostru nervos, iar banii- sistemul sanguin. Nu putem răpune complet o astfel de creatură, dar cu siguranță o putem slăbi și o putem face mai puțin dominantă în spațiul nostru informațional ", Sandra Kalniete, PPE, Letonia, autoarea raportului prezentat de comisia specială privind ingerințele externe în procesele democratice din cadrul Uniunii Europene, inclusiv privind dezinformarea.

În asemenea condiții, se impune o atenție sporită asupra demersurilor instituțiilor europene în această direcție, dezinformarea fiind cea care poate deturna în orice moment oricare informație care tratează celelalte teme europene. Indiferent dacă vorbim de Green Deal, Blue Deal sau Politica agricolă comună, dacă informația nu este atent documentată, ea poate ajunge foarte ușor la dezinformare, un fenomen care produce un adevărat haos în comunitățile care nu știu cum să se apere de....informație.

BACK

2024

Jurnalismul de mediu

Ciprian Aron, jurnalist Cluj

CIPRIAN ARON – jurnalist, realizator Prima News TV & Radio Transilvania, Apuseni Transilvania, regizor, autor volum

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european. De la parcuri naturale și arii protejate la complicatele chestiuni nereglementate!

- Interesul omului modern pentru mediu a crescut, să ne gândim doar când vine vorba de exploatarea pădurilor.
- De aici și apariția parcurilor naționale și a parcurilor naturale
- Parcul Național protejează sălbăticia
- Parcul Natural protejează peisajul, interacțiunea dintre om și natură
- Primul Parc Național din lume a fost inaugurat în SUA, în 1872, Parcul Național Yellowstone

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european.

De la parcuri naturale și arii protejate la complicatele chestiuni nereglementate!

- România a început să reglementeze acest sector abia în 2000, prin Legea 5/2000
- Avem două mari categorii: arii protejate de interes național și arii protejate de interes local. În cazul primei categorii e vorba despre parcuri naționale, parcuri naturale, monumente ale naturii. În cazul celei de a doua categorii vorbim despre siturile Natura 2000
- Principala problemă a României când a aderat la UE a fost că am avut doar 5% din teritoriu declarat ca arie protejată
- Media Uniunii Europene este de 10–12% din teritoriu arie protejată
- Dezideratul e ca în viitor să ajungem la 30% arii protejate din teritoriul țării

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european.

De la parcuri naturale și arii protejate la complicatele chestiuni nereglementate!

- Peste o arie protejată nu tragi gardul. Împreună cu populația trebuie să păstrezi biodiversitatea pentru dezvoltarea economiei locale
- O arie protejată nu e făcută pentru a îngreuna accesul la utilizarea resurselor, ci pentru o dezvoltare durabilă
- Ne confruntăm cu fenomenul de Land Grabbing, adică acapararea terenurilor, o problemă gravă ce afectează mediul, economia, bunăstarea socială și drepturile omului
- O societate matură devine astfel mai atentă la planificarea de mediu
- Degeaba ai reacția opiniei publice dacă administrația nu poate pune în practică o serie de măsuri

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european.

De la parcuri naturale și arii protejate la complicatele chestiuni nereglementate!

- Exploatarea pădurilor: problema nu e la administratorul fondului, ci la cel care vrea să exploateze cât mai mult și nereglementat
- În ariile protejate, acolo unde există reglementare, apare inevitabil ciocnirea între interesul economic al unei companii și interesul național de a prezerva resursele
- De câte ori o companie joacă pe o piață slab reglementată, resursele sunt exploatare excesiv
- Exemplu: exploatarea fructelor de pădure — în lipsa unei reglementări clare, se aplică principiul „mă duc unde vreau, iau ce vreau și plec”
- De asta există nevoia unei reglementări judicioase care să prezeve capitalul natural

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european.

De la parcuri naturale și arii protejate la complicatele chestiuni nereglementate!

- Europa a devenit una dintre principalele piețe pentru industria ATV-urilor. Așa a apărut ideea de Off Road
- Țările din Vest au creat norme, România a intrat în anii '90 pe această piață cu legi foarte vagi
- Azi România a devenit o placă turnantă pentru cei care folosesc ATV-uri chiar și în competiții formale. Se face lobby puternic pentru a păstra piața
- În proiectele cu finanțare europeană (ex. GAL-uri), cel mai mare punctaj se oferă la achiziția de ATV-uri, mai mare decât cel pentru e-bike-uri
- În toți acești ani s-au înregistrat sute de accidente din cauza ATV-urilor

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european.

- Revenind la Land Grabbing apar situații de poluare masivă
- Cazul poluării de pe Lacul Beliș din Munții Apuseni: cauză – proasta gestionare a teritoriului
- Instituții responsabile: UAT-ul, Hidroelectrică (barajul), Apele Române (lucii apei), Ocoalele Silvice (malurile)
- Cine trebuia să intervină? Consiliul Județean, ISC, Poliția
- Toți arată spre ceilalți, nimeni nu își asumă

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european.

- Poluarea de pe Valea Arieșului a dus la scăderea turismului
- În anii '90–2000 găseai drujbe, păduri tăiate — nu se potrivea cu ideea de zonă turistică
- Deforestarea a dus și la lipsa acută de apă
- Aici problema de mediu se întâlnește cu problema patrimoniului cultural (mocănița) și cu haosul urbanistic
- Bumerangul se întoarce spre cei care credeau că progresează economic

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european.

- Problema urșilor ține de managementul teritoriului
- Pentru urși și alte specii trebuie asigurată o suprafață minimă de habitat
- În Parcul Natural Apuseni sunt 35 de exemplare, considerat număr optim
- Arealul natural ar trebui împărțit pe zone; în zone restrictive e permis doar turismul și cositul
- Trebuie menținut un nivel de reglementare pentru zonele de conflict om–urs până când populația scade natural

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european.

- O arie naturală protejată nu se poate dezvolta fără om
- Contează modul în care se construiește
- Acum 100–150 de ani nu se ținea cont de amprenta pe sol; azi resursele se folosesc altfel
- 99% dintre produsele utilizate nu sunt biodegradabile
- Soluția identificată de Parcul Natural Apuseni: Ecomuzeul Țării Moților

Jurnalismul de mediu și Pactul verde european.

- Jurnalistul de mediu trebuie să țină cont de resursele naturale aflate în discuție
- Ținta lui e să prezinte problema, iar societatea să decidă
- Soluția: trecerea de la extremism la echilibru
- Jurnalistul trebuie să aibă o bază de date pentru a urmări progresul în timp
- Problemele de mediu sunt de cursă lungă: dezvoltare durabilă și consum sustenabil

BACK

2024

Locul Europei astăzi în lume

Ciprian Aron, jurnalist Cluj

- În extraordinara istorie a Germaniei, Thomas Nipperdey începe cu propoziția „La început a fost Napoleon”
- Sfântul Imperiu Roman, Germania și Spania se reformează din temelii
- Revoluția de la 1789 a dat Franței o energie imensă și până în 1797 făcuse cuceriri care depășeau cu mult pe cele ale vechiului regim
- Franța pierduse India și America în fața britanicilor. De ce să refacă acel handicap printr-un trofeu și mai mare, cucerirea Levantului sau a Orientului Apropiat?
- În iulie 1798, Napoleon, în vârstă de 28 de ani, a strecurat o armată pe lângă forțele navale britanice și a debarcat în Egipt
- Napoleon a atacat Rusia în 1812, fiind începutul sfârșitului pentru epoca sa
- Un alt moment care leagă Europa de zona răsăriteană este Războiul Crimeii. Acesta a început ca un război ruso-turc în 1853, cu Anglia, Franța și mai târziu Italia de partea Turciei în 1854
- Cauzele războiului își au originea la Ierusalim, privind custodia locurilor sfinte ale creștinătății – Biserica Sfântului Mormânt și cea a Nașterii Domnului din Betleem
- Țarul Nicolae I a rostit o sintagmă celebră: Turcia este „bolnavul Europei”
- Războiul Crimeii a fost primul război modern, apăruse telegraful care relata evenimentele în aceeași zi
- Internaționalizări ale situației răsăritene au apărut tot mai mult în anii care au urmat
- În 1860 Libanul a căpătat un statut special, cu guvernator creștin și un sistem de alternare a puterii, în care Franța avea drept de supraveghere. Aceasta a fost prima internaționalizare adevărată și a funcționat câteva generații
- Libanul nu a făcut explozie decât în 1960, dar la scară mică
- În a doua jumătate a secolului 19, în Creta, pacea se menținea cu greu și doar cu ajutorul Europei
- Trupele de menținere a păcii nu intenționează să-și piardă viața, găsind scuze pentru a colabora cu partea mai puternică și apoi minșind
- Sfârșitul Primului Război Mondial modelează lumea din afara Europei prin Europa, prin puterile Europei
- Țările și frontierele din Orientul Mijlociu au fost fabricate în Europa
- Irakul și ceea ce numim astăzi Iordania au fost invenții britanice, linii trasate pe o hartă oarbă după Primul Război Mondial
- Granițele Arabiei Saudite, Kuweitului și Irakului au fost stabilite de un funcționar britanic în 1922
- Frontierele dintre musulmani și creștini au fost trasate de Franța în Siria-Liban și de Rusia la hotarele Armeniei și Azerbaidjanului
- Puterile europene credeau că puteau schimba Asia musulmană în însăși esența sa politică, introducând un sistem de stat artificial în Orientul Mijlociu care există și astăzi
- Baza vieții politice din Orient – religia – a fost contestată de ruși, care au propus comunismul, și de britanici, care au propus naționalismul sau loialitatea dinastică
- Iranul lui Khomeini în lumea șiiită și Frăția Musulmană în lumea sunnită păstrează vie această chestiune
- Guvernul francez a permis ca religia să fie baza politicii în Orient, promovând o sectă împotriva altora, lucru care s-a perpetuat, în special în Liban între 1970 și 1980
- Paradoxal, deși Europa modela Orientul Mijlociu, Europa însăși era remodelată de actori mai mari:
- dispărea Imperiul Austro-Ungar
- Imperiul Țarist
- Imperiul Otoman
- Intervin cele 14 puncte ale președintelui american Woodrow Wilson
- Punctul 5, referitor la chestiunile coloniale, a creat temeri între Aliați, deoarece Franța și Anglia dețineau imperii coloniale
- Punctul 9 prevedea reajustarea frontierelor Italiei și Austro-Ungariei în baza principiului autodeterminării naționalităților

- Sociologul român Dimitrie Gusti lansează în 1930 conferința „Problema federației statelor europene”
 - Ideea unei Europe federale încearcă să capete corp social și politic
-
- Concluziile lui Gusti: dacă Europa nu se organizează economic, va sărăci; dacă nu se organizează politic, va deveni vasală a unui bloc extern
 - Europa va pierde primatul civilizației
 - Toate statele europene sunt bolnave din cauza izolării; salvarea logică este unirea lor
-
- Europei i-a luat un mileniu și jumătate după căderea Imperiului Roman de Apus
 - Căderea Imperiului Otoman a fost o răsturnare majoră
 - Destrămarea Uniunii Sovietice a schimbat lumea părinților noștri
 - Căderea Cortinei de Fier produce efecte și la 35 de ani după
 - Reconstituirea bucăților distruse va dura mult timp
-
- Uniunea Europeană și statele membre promovează pacea, securitatea și prosperitatea, precum și interesele cetățenilor
 - Serviciul European de Acțiune Externă abordează prioritățile de politică externă, inclusiv planificarea civilă și militară și răspunsul la criză
-
- Tratatul de la Lisabona stabilește principiile ce ghidează acțiunea internațională a UE: democrația, statul de drept, drepturile omului, demnitatea umană, egalitatea, solidaritatea și respectarea dreptului internațional
-
- Statele membre ale UE se angajează în politica externă și de securitate comună (PESC) pentru menținerea păcii și consolidarea securității internaționale
 - Înaltul Reprezentant și statele membre pun în aplicare PESC conform tratatelor UE
-
- Principalele instrumente ale PESC:
 - Capabilități civile și militare pentru prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor
 - Sancțiuni pentru a influența politicile care încalcă dreptul internațional sau drepturile omului
-
- UE are reprezentanți speciali pentru promovarea politicilor și intereselor sale în anumite regiuni
 - UE acționează împotriva traficului de arme și prin Facilitatea europeană pentru pace își asumă rol de furnizor global de securitate
-
- UE menține relații diplomatice cu aproape toate țările și acționează prin Serviciul pentru Instrumente de politică externă (FPI)
 - FPI gestionează cheltuielile operaționale ale acțiunii externe a UE și raportează direct Înaltului Reprezentant
-
- UE previne intensificarea conflictelor comerciale și monitorizează comerțul cu minerale pentru a opri finanțarea conflictelor
 - Observarea alegerilor promovează democrația, drepturile omului și statul de drept
-
- UE, Națiunile Unite și Banca Mondială cooperează pentru redresarea țărilor afectate de conflicte sau crize naturale
 - UE aplică măsuri împotriva torturii și a comerțului cu bunuri care ar putea fi utilizate pentru pedepse inumane
-
- Autonomie strategică: UE își dezvoltă o nouă identitate ca actor global
 - Noțiunea de „suveranitate europeană” analizează eficiența relațiilor externe și de hard-power
 - Se discută modul în care autonomia strategică raționalizează acțiunile UE pentru securitate
 - UE și statele membre trebuie să depășească hiperfragmentarea competențelor dintre puterile dure și cele soft
-
- Inteligența Artificială reprezintă o provocare pentru Europa
 - Putin a declarat că liderul în AI „va deveni conducătorul lumii”
 - UE trebuie să „învețe să folosească limbajul puterii” pentru a nu rămâne inconfortabilă politic
 - Europa trebuie să fie interesată de geopolitică pentru a nu fi interesată de ea geopolitica
-
- UE este actor internațional pe anumite probleme, dar nu o mare putere în toate domeniile
 - Este un gigant comercial, dar nu militar
 - Alianța cu SUA este importantă, având în vedere că Rusia și Turcia nu sunt membre UE
 - UE trebuie să investească în narațiune și comunicare sofisticată
 - Politica externă a UE trebuie să echilibreze valorile și pragmatismul
-
- Nu e suficient să vorbim despre securitate politică și economică; lipsește securitatea psihologică

2024

Jurnalismul old school și new media

Tiberiu Farcas, jurnalist Cluj

Conținut

- Introducere, istoric și definiții
- 4 efecte majore ale new media
- Confuzia valorilor
- Cum greșeau ziariștii în Epoca de Aur și în postcomunism
- Dezinformare, malinformation și politica – mic istoric

Dezinformare, malinformation – mic istoric

- Manipularea este documentată de 5000 de ani
- Cenzura din comunism
- Cicero, sec. I î.Hr., se plângea de calitatea „ziarelor” vremii și cerea sinteză din știri de calitate
- Richelieu și apoi Mazarin finanțează Gazette de France (1631), care susține opinii favorabile curții
- Sursa: Bogdan Teodorescu – 5 milenii de manipulare

Dezinformare – definiție CE

- Dezinformarea este conținut fals sau înșelător răspândit cu intenția de a înșela sau de a obține câștiguri economice/politice și poate cauza prejudicii publice
- Dezinformarea este și conținut fals distribuit fără intenții dăunătoare, dar cu efecte negative
- Răspândirea dezinformării afectează democrațiile, polarizează dezbaterile și pune în pericol sănătatea, siguranța și mediul cetățenilor UE
- Campaniile de dezinformare necesită un răspuns coordonat din partea țărilor UE, instituțiilor, platformelor online, mass-mediei și cetățenilor
- Sursa: digital-strategy.ec.europa.eu – online disinformation

Malinformation vs. Disinformation

- Malinformation: publicarea unor e-mailuri autentice scurse pentru a afecta reputația unei companii
- Disinformation: inventarea unor conspirații inexistente despre o companie

4 idei esențiale

- New media a introdus presiunea livrării imediate a știrii
- Jurnalistul poate deveni propriul publisher – autopublicare
- Dispariția editorilor – atomizare
- Presiunea Google Ads clickbait din nevoia de trafic

Presiunea livrării imediate

- Viteză vs. calitate
- Exemplu: Citynews.ro (primul ziar 100% online clujean, 2007)
- Superficialitate, greșeli, știri incomplete, surse puțin verificate

Autopublicarea

- Slabă scriitură, greșeli, documentare minimă
- Ilustrații luate de pe Google în lipsa arhivei foto
- Concurență puternică între redacții mici
- Lipsă timp pentru materiale de profunzime
- Un singur om fotograf, reporter, editor, agent vânzări, administrator

Dispariția editorilor, atomizarea

- Migrarea ziarelor online dispar corectorii, fotografii, editorii
- Calitatea scade
- Presiune financiară (2008–2012)
- În Cluj au dispărut peste 15 fotoreporteri și 8 corectori

- Exemplu: Ziarul „Ziua de Cluj” – de la 34 la 5 jurnaliști
- Apar site-uri independente: clujulpolitic.ro, clujst.ro, actualdecluj.ro, media9.ro etc.

Google Ads

- Sursă importantă de venit pentru siteuri cu trafic mare
- Dezavantaj: afectează experiența de lectură
- Încurajează presa tabloidă, clickbait
- Presa quality este afectată

De la patronat de presă la lideri politici și înapoi – Confuzia valorilor – Dispariția presei ca watchdog

- Cazul Hexi Pharma
- Cazul Nordis

1992

- Se căutau reporteri în presa independentă la ziarele „NU” și „Tribuna Ardealului”

De la politic la presă – Consultanți politici

BACK

2025

Acțiuni UE privind războiul din Ucraina

Marin Giurgiu, MARQUETTE CONSULT, Baia Mare

De aproape patru ani, Uniunea Europeană se confruntă cu una dintre cele mai mari încercări din istoria sa recentă: războiul din Ucraina. În fața agresiunii ruse, Europa a fost nevoită să-și redefinească poziția pe scena globală și să-și demonstreze coeziunea internă. Iar rezultatul a fost o Uniune mai unită, mai conștientă de rolul său geopolitic și mai determinată să-și apere valorile fundamentale.

Valorile Uniunii Europene – pace, solidaritate, democrație, respect pentru drepturile omului – au fost discutate la nivel, cel mai adesea, teoretic. Războiul din Ucraina a transformat aceste principii în acțiuni concrete, Europa demonstrând că știe să treacă de la declarații la fapte, sprijinind un stat aflat în dificultate și arătând că, dacă va fi nevoie, va acționa la fel și pentru propriile țări membre și cetățenii lor. Conflictul a acționat ca un catalizator: a accelerat procese care stagnau de ani de zile, de la autonomia strategică și cooperarea militară până la investițiile în energie verde.

Războiul din Ucraina este o calamitate – nimeni nu este imun la efectele sale. Victimele oricărei calamități, fie cutremur, epidemie, inundații sau oricare alta inclusiv războiul, trebuie ajutate. Uniunea Europeană a reacționat rapid: sancțiuni economice, sprijin militar, ajutoare financiare și umanitare pentru Ucraina. Prin Mecanismul de protecție temporară, milioane de refugiați ucraineni au primit adăpost și acces la muncă și educație. Aceste măsuri nu sunt doar gesturi morale. Ele transmit cetățenilor europeni un mesaj clar: dacă UE a știut să intervină pentru Ucraina, cu atât mai mult va interveni pentru protecția statelor și cetățenilor din interiorul său combinând fermitatea politică, solidaritatea umanitară și reformele interne de securitate. Acțiunile adoptate nu vizează doar sprijinul pentru Ucraina, ci și protejarea modului de viață european, consolidând ideea unei Uniuni capabile să răspundă solidar la crize majore.

Nu se poate ignora faptul că războiul și sancțiunile impuse Rusiei au avut consecințe economice și sociale dificile pentru populația europeană. Creșterea prețurilor la energie și alimente, inflația accentuată și insecuritatea economică au afectat în special categoriile vulnerabile. Unele state membre au manifestat divergențe de viziune privind amploarea sancțiunilor sau ritmul livrărilor de ajutor militar, ceea ce a pus la încercare coeziunea Uniunii. De asemenea, dependența inițială de resursele energetice rusești a arătat limitele vechilor politici economice, bazate mai mult pe interese comerciale decât pe securitate. UE a răspuns prin plafonarea prețurilor, sprijin pentru consumatori și accelerarea tranziției energetice. Investițiile în surse regenerabile și diversificarea aprovizionării energetice reduc vulnerabilitatea Europei și garantează beneficii durabile: facturi mai stabile, economie mai sigură și locuri de muncă noi. În plus, criza a generat oportunități în domeniul apărării, prin noi programe de instruire și producție militară, creând mii de locuri de muncă pentru cetățenii europeni.

Dacă Uniunea ar reduce sprijinul pentru Ucraina, consecințele nu ar fi doar pentru Kiev. O Ucraină slăbită ar genera instabilitate la granițele Europei și ar slăbi securitatea continentului. Retragera sprijinului ar arăta că Uniunea nu își apără principiile atunci când acestea sunt atacate. Prin urmare, sprijinul european pentru Ucraina este și un scut preventiv pentru cetățenii UE: protejează pacea, stabilitatea și libertățile fiecărui stat membru.

Războiul a testat limitele Uniunii, dar a demonstrat și coeziunea statelor membre. UE a acționat unit, și-a adaptat strategiile și și-a reafirmat autonomia strategică, arătând că poate reacționa chiar și atunci când sprijinul american variază. Conflictul a accelerat decizii care până acum erau amintite doar declarativ: creșterea capacităților comune de apărare, coordonarea mai eficientă între armatele statelor membre și finanțarea rapidă a unor tehnologii strategice. Toate acestea consolidează nu doar securitatea, ci și economia europeană și locurile de muncă. Cetățenii europeni pot astfel fi siguri că Uniunea nu este doar un mecanism birocratic: este o comunitate capabilă să protejeze și să intervină atunci când se confruntă cu crize majore.

Războiul din Ucraina ne reamintește cât de fragile sunt pacea și securitatea. Dar reacția Uniunii Europene demonstrează că principii precum solidaritatea și responsabilitatea nu rămân abstracte, ele se transformă în acțiuni concrete, cu efecte reale asupra vieții cetățenilor. Ajutând Ucraina, UE arată că este pregătită să protejeze Europa însăși – fiecare stat, fiecare cetățean, în fața oricărei calamități. În plus, conflictul a accelerat schimbări esențiale, de la autonomie strategică la crearea de locuri de muncă în apărare și investiții verzi, dovedind că principii teoretice se pot transforma rapid în beneficii practice pentru toți europenii.

BACK

2025

Bune practici în presa actuală

Marin Giurgiu, MARQUETTE CONSULT, Baia Mare

Într-o lume tot mai digitalizată și într-un peisaj mediatic marcat de viteză și competiție acerbă pentru atenție, presa actuală are o responsabilitate esențială: aceea de a furniza informații corecte, echilibrate și relevante. Respectarea bunelor practici jurnalistice nu este doar o chestiune de etică profesională, ci și o condiție fundamentală pentru menținerea credibilității și pentru consolidarea unei societăți democratice.

1. Verificarea riguroasă a informațiilor

O bună practică esențială este verificarea temeinică a surselor și a informațiilor înainte de publicare. În era „fake news”, jurnaliștii trebuie să folosească metode clare de fact-checking și să evite răspândirea zvonurilor sau a informațiilor neverificate. Sursele trebuie să fie cât mai diverse și credibile, iar atunci când o informație nu poate fi confirmată, acest lucru trebuie specificat explicit.

2. Echidistanță și imparțialitate

Un principiu fundamental al presei este păstrarea obiectivității. Jurnalistul nu trebuie să lase opiniile personale să influențeze relatarea faptelor. Este important ca toate părțile implicate într-un subiect să aibă șansa de a-și exprima punctul de vedere, pentru a oferi publicului o imagine completă și echilibrată.

3. Respectarea vieții private și a demnității umane

O altă bună practică vizează protejarea vieții private a persoanelor și respectarea demnității umane. Chiar și în cazul subiectelor de interes public, presa trebuie să manifeste prudență și responsabilitate, evitând senzaționalismul gratuit și expunerea excesivă a detaliilor intime.

4. Corectarea erorilor

Nicio instituție media nu este imună la greșeli. Important este ca acestea să fie recunoscute și corectate prompt și transparent. Publicarea rectificărilor și scuzelor atunci când este cazul demonstrează respect față de public și integritate profesională.

5. Protejarea interesului public

Presa trebuie să servească interesul public și să acționeze ca un gardian al democrației. Jurnaliștii au datoria de a aduce la lumină faptele de corupție, abuzurile de putere și alte probleme sociale majore, chiar și atunci când acestea incomodează autoritățile sau alte entități influente.

6. Adaptare etică la noile tehnologii

În era digitală, jurnalismul a suferit o transformare profundă, inclusiv prin folosirea rețelelor sociale, a inteligenței artificiale și a altor tehnologii emergente. Este esențial ca presa să integreze aceste instrumente într-un mod etic, păstrând transparența cu privire la metodele utilizate și protejând datele personale ale utilizatorilor.

7. Răspunsul la întrebările esențiale

Un material jurnalistic de calitate trebuie să răspundă clar și complet la întrebările fundamentale: Cine? Ce? Unde? Când? Cum? De ce? Aceste întrebări sunt coloana vertebrală a oricărei relatări și asigură acuratețea și relevanța informației prezentate. O știre care omite aceste aspecte riscă să fie incompletă și să lase loc speculațiilor. Prin urmare, formarea și educarea jurnaliștilor în spiritul acestor rigori este esențială pentru sănătatea actului jurnalistic.

Concluzie

Bunele practici în presa actuală sunt mai necesare ca oricând. Ele asigură nu doar calitatea informației oferite, ci și consolidarea încrederii publicului. Jurnalismul responsabil este un pilon al democrației și un garant al libertății de exprimare. Doar respectând aceste standarde înalte, presa poate continua să-și îndeplinească misiunea esențială într-o lume aflată în continuă schimbare.

BACK

2025

E-Ghidul de bune practici

Gîlca Anca-Maria, TV Ramnicu Valcea

Consider că aceste ateliere de competențe pentru jurnaliști sunt binevenite, deoarece aduc noi cunoștințe legate de spațiul european și informații valoroase în domeniile de interes pentru noi.

La atelierul de media de anul trecut, de la Craiova, toate subiectele abordate mi s-au părut interesante, însă cel care mi-a atras în mod special atenția a fost cel despre dezinformarea în spațiul online, fenomen care, de la an la an, tinde să ia amploare. Pe lângă acesta, mi s-au părut captivante discuțiile despre modul în care funcționau redacțiile în anii '90 și evoluția presei până în prezent.

Totodată, subiectul privind protejarea mediului și promovarea turismului a fost extrem de bine ales, pentru că sunt de părere că noi, jurnaliștii, trebuie să ne implicăm activ în aceste demersuri. Este important să realizăm materiale care să promoveze turismul, dar și să atragem atenția asupra problemelor de poluare sau a încălcărilor legilor de mediu.

În încheiere, consider că aceste ateliere de media sunt necesare nu doar pentru jurnaliști, ci și pentru studenți și voluntarii centrelor Europe Direct, contribuind la formarea unei comunități informate și implicate.

BACK

2025

Aprecieri

Tina Dumitrescu, AGERPRES Bistrița

O presă liberă este unul dintre pilonii democrației. Să avem, în același timp, pluralism media și legi care protejează jurnaliștii sunt printre pilonii democrației așa cum este ea înțeleasă la nivelul Uniunii Europene. Sunt unul dintre jurnaliștii care a beneficiat de întâlniri organizate de Centrul Europe Direct Bistrița-Năsăud, împreună cu alte centre ED din țară, pe teme legate de mass-media/new media. Spun că am beneficiat, pentru că nu a fost vorba despre simple participări, ci despre întâlniri unde am avut ocazia să primim informații extrem de utile de la specialiști din domeniu, să ne familiarizăm cu instrumente de lucru noi (noi mai ales pentru cei care facem această meserie de peste 20 de ani și care primele știri le trimiteam prin fax – dacă mai știe cineva cum arată un fax), dar și să creăm legături cu jurnaliști din alte județe. Pentru că o presă unită și educată/instruită reprezintă o garanție în plus că această meserie nu se va perima, în pofida influenței IA.

BACK

2025

Libertatea de exprimare în Uniunea Europeană: jurnalismul clasic vs. „jurnalistul” de pe rețelele sociale

Rian Farcașiu, prajituracupiper.ro

În Uniunea Europeană, libertatea de exprimare rămâne unul dintre pilonii fundamentali ai democrației. Totuși, odată cu escalada rețelor sociale, acest drept a intrat într-o nouă etapă, în care granițele dintre jurnalismul profesionist și conținutul generat de utilizatori devin din ce în ce mai neclare, se întrepătrund și interferează. Dacă, în trecut, accesul la spațiul public televizat sau tipărit presupunea responsabilitate, verificarea informațiilor și respectarea unor coduri etice clare, astăzi orice persoană cu un smartphone și o conexiune la internet poate produce conținut cu un impact deseori mai mare decât presa tradițională.

Jurnalistul clasic: între reguli stricte și presiunea digitalizării

Jurnalistul profesionist este, în continuare, obligat să respecte standarde riguroase: pluralitatea surselor, verificarea informațiilor, respectarea drepturilor persoanelor menționate în material și evitarea manipulării. Ei bine, deontologia și practica, experiența acumulată, precum și caracterul format în branșă sau imprimat în ADN-ul unui jurnalist de cursă lungă.

Directiva UE privind serviciile mass-media, adoptată recent, întărește chiar protecția editorială, independența jurnaliștilor și transparența proprietății media. Cu alte cuvinte, instituțiile europene recunosc rolul esențial al presei profesionale în menținerea unui spațiu public sănătos. Însă „ceva” a început să infesteze spațiul dedicat informațiilor de tip jurnalistic...

Astfel, jurnaliștii clasici se află într-o competiție neloială cu o nouă categorie de creatori de conținut, care nu sunt obligați să respecte niciun standard profesional. Nu sunt obligați de nicio deontologie, de niciun standard, practic de nimic. Rețelele sociale favorizează viteza, emoția și mai ales senzaționalul — iar algoritmi promovează exact acele materiale care stârnesc cele mai puternice reacții, nu neapărat cele mai corecte sau documentate.

Utilizatorii de social media: libertatea de a spune orice vs. responsabilitatea publică

În spațiul digital, orice persoană poate publica informații fără a fi supusă filtrului editorial. Astfel, apar „jurnaliști” autodeclarați, de foarte multe ori neasumați, ascunși sub denumiri și titlaturi

obscure, care distribuie informații neverificate, zvonuri sau interpretări personale prezentate drept adevăr. Deși libertatea de exprimare este protejată în UE, aceasta nu exclude responsabilitatea: Regulamentul privind serviciile digitale (Digital Services Act) obligă platformele să ia măsuri împotriva dezinformării, a conturilor false și a manipulării publicului.

Cu toate acestea, responsabilitatea creatorilor individuali este mult mai greu de controlat. Mulți utilizatori se consideră jurnaliști doar pentru că au un cont cu mulți urmăritori, fără a înțelege consecințele sociale ale răspândirii unor informații eronate. În foarte multe cazuri, fake news generate pe rețelele sociale ajung să aibă un reach mai mare decât o investigație profesionistă, realizată în săptămâni de muncă, sau pur și simplu „acoperă” o informație simplă, culeasă și publicată în mod clasic, apelând la surse, cu un zvon sau opinie boombastică, desprinsă de realitate.

Decadența în slujba click-ului

O parte din jurnaliștii mai „slabi cu duhul” aleg calea mai simplă de a ajunge la cititor, prin celebrul deja „clickbait”. Presa de tipul cancan se folosește de aceste tertipuri pentru a atrage ceea ce caută și acei creatori digitali, și anume reach-ul, click-ul și vizualizările în număr cât mai mare. Din păcate, acest gen de a atrage un cititor s-a născut din presa clasică și câștigă teren inclusiv în rândul așa-zișilor creatori/jurnaliști de rețele sociale.

Impactul asupra opiniei publice

Această schimbare a paradigmei informaționale produce două efecte majore:

1. Eroziunea încrederii în presa tradițională.

Utilizatorii ajung să pună pe același plan opiniile personale de pe Facebook, TikTok sau X cu articolele documentate din presa profesionistă. În lipsa unei educații media solide, publicul nu mai distinge clar între un jurnalist și un influencer. Aici intervine și aportul presei de tip cancan prin momeala click-ului, fapt ce adâncește sau erodează și mai tare încrederea în presa clasică.

2. Amplificarea discursului emoțional și polarizant.

Platformele promovează conținutul care generează reacții rapide. Astfel, opiniile radicale sunt împinse în față, în timp ce analiza rațională, moderată, rămâne adesea în umbră. Exemple sunt,

din păcate, prea multe. De la deja clasicele mesaje și postări din categoria războiului hibrid și până la simple postări aparent inocente, dar care împing către ură, discriminare etc, prind la public și generează emoție, tradusă în limbajul ascuns al rețelelor de socializare în reach, în putere de acaparare a atenției și mai ales în captarea unui public consumator îndepărtat de la realitate, bun-simț, echitate și decență.

O balanță delicată: libertate, responsabilitate și viitorul informației

Europa se află în fața unei provocări: cum să protejeze libertatea de exprimare — un drept fundamental — fără a lăsa spațiul public pradă dezinformării și manipulării? Soluția implică un compromis delicat. Pe de o parte, jurnaliștii trebuie sprijiniți, prin legislație și politici europene, pentru a putea funcționa independent. Pe de altă parte, utilizatorii de rețele sociale trebuie educați și responsabilizați, fără a li se restrânge excesiv libertatea.

Educația, da!, aceasta este în principal arma de care trebuie să ne folosim în astfel de provocări. Cititorul/utilizatorul discerne și sortează informația mai sănătos atunci când există educație în acest sens. Un utilizator fără o minimă cunoștință legată de consumul informației fără filtru este o pradă ușoară.

Jurnalistul „clasic” are obligația de a-și menține crezul, drumul și coloana, însă trebuie să țină pasul evoluției sistemelor informatice și informaționale. Era „clasică” a jurnalismului, acel cu miros de cerneală, s-a încheiat. Transformarea este obligatorie! Așa cum s-a trecut de la cărbune la stilou, mai apoi la cerneala de tipar, acum se trece la cuvântul virtual născut din sfânta tastatură. Bloguri, vloguri și tiktoace... un teren ce trebuie cucerit cu armele jurnalistice clasice. Reinventarea presei are loc acum, trebuie doar să fie găsite piste corecte, dar necesare, pentru a răzbate.

Într-o epocă în care oricine poate deveni creator de conținut, dar nu oricine poate fi jurnalist, Uniunea Europeană își asumă rolul de arbitru într-un ecosistem informațional tot mai complex. Lupta pentru adevăr, transparență și responsabilitate devine mai importantă ca oricând.

BACK

EUROPE DIRECT
Cluj

**e-Ghid realizat de
Lia Valendorfean,
în cadrul proiectului
EUROPE DIRECT
Cluj 2025**